

e 170.

59f3

Hydra.
K. Ettliger.

158

Wanemuise
näitelawa
++ TARTUS. ++

Eesti Üliõpilaste Seltsile
Wanemuise näitelawa poolt.

Hüdra.

Lustmäng 3 waatuses

ilma abieluivikumiseta ja uusetaga = kuulamise
abinõudeta.

Karl Ettlinger.

Tõlkinud:

A. Karkus, H. Rebane ja K. A. Hindreij.

Wanemuise näitelawa.
Webruar 1912.

Osalised:

Arthur Werther.

Hoans Lindt.

Karl Hiller.

Agathe Hiller.

Trene Seng.

Julius Rosenberg.

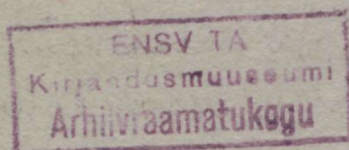
Triptoff.

Teener, kooline

ja muud kõrvalised osad.

Sündmusekoht: Lindti erakontor
teatris.

Aeg: Olevik.

76094

Esimene waatus.

[Siinditi orakontor. Kirjutuselaud, toolid, pehmed istmed. Seintel teatrikuulutused ühes loorberipärg. Telefon. Üksed tagaseinas, pahe-
mal ja paremal pool. Arvad.]

Werther [istub kirjutuselauna juures, ainsab kirjasid ja ütleb kirjutajale ette.] See on täna juba kolmas ilma nimeta kiri! Ei väins uskundagi, kui raske mõnel inimesel on oma nime kirjutada! - Kas teate, armas Lutz, et ma päris kameel olen?

Kirjut. Lutz Mulle ei ole see veel silma torganud, härra direktor.

Werther. No, see on veel trust! [Loeb ühte kirja:] Kõrvalalake armustaja palub kahte priipiletit. - Mina tema asemel vlessin kohe terve tosina

nõudnud. Siis oleks tal nii umbkaudu
iga oma lehetelli ja jaks üks plats.

Sutz. Kas direktori härra teavad, et ta
oma viimases arvustuses meie teatert jõe-
daks balaganiks nimetas?

Werther. Tõedaks balaganiks? Ta saab prii-
piletid!

Sutz. Saab?

Werther. Tammidugi. Üks revolver võib roh-
kem kahju teha, kui kümme arsti paran-
dada jõuavad. „Tõle balagan“ hrr, meie
ainelised tagajärjed ei ole midagi ^{ju} kurgugi nii
hääd, et meid nõnda nimetada! - Andke
selle mehele kaks nurgaplatsti, et tal
raasuke liikumist oleks. [Loeb üht kirjja]

Siin küsib keegi, miks meie mitte Schilleri
„Elus ja armastus“ ei mängi. - Peitke see
kirj ametivenna Sindti eest ära - tema
oleks varsti valmis ja mängiks seda tünni
tüesti! - [Loeb.] Üks kaebtus riidehoidja
naesterahva üle. Ta on saäl selisel vaesel
mehel kübara ära vahetanud ja emased

galossid annud. „Kui ma nurinat tüstsin, kärs see isin veel häbemataks: Andre see kiri majaisale ja kirjutagi karbajale, et riidehoidja seda juhtumist küll teisiti kirjutab, meie aga süügi temale kärelda manitsuse andsime. See saab meest rahus- tanna! - Tja, kes teatri muusa teenistuses hoolas tahab olla, peab ka wahetatud ga- lossidega tegemist tegema. - Lutz, ehk ei ole sugugi nii lihtne!

Lutz. Teie teete ta ise enesel nii raskest, di- rektori härra! Direktori härra lindt ei lase kunagi neid kirju.

Werther. Just sellepärast pean mina neid lugema. Ara eiendama peab seda sodi, saäl ei aita üksigi wägi. Teie ei tea sugugi, kui häa teil on, Lutz!

Lutz. Kui direktori härra minuga ehk wa- hetada tahaksivad?

Werther. Ei, ei, ma tänan wäga. [Telefon kõliseb. Werther wõtab kuulamise toru]. Siin Goethe teater. --- So, so! - [tasem] Ar -

mas Lutz, tulge teie õige, palun, telefoni
juurde ja ütlege, et mind siin ei ole! Ma
olen ära reisinud, või ära surinud. Üks -
kõik mis!

Lutz. Kes sääl on? - Ah, teie Rosenberg. -
Siin härra sekretär Lutz. - - - Ei, direktori-
nist ei ole kedagi siin. Pean ma nendele
midagi teatama? - Ja muidugi, tänan!
Hääd hommikut! [Kõlistab ära]

Werther. Kõh? Mida siis teatama?

Lutz. Ja! Teie peate kärvama, direktori
härra!

Werther. Seda olen ma ise ka juba wa-
hel soovimud - Ja et seda ütelda, selle-
pärast kõlistas Rosenberg?

Lutz. Ja tulla pärast ise, ütles ta veel.

Werther. See armas teate saab mul kär-
vamist märksa xergendama. - Lutz, kui
teil nõrd palju raha on -

Lutz. Ah Jumal!

Werther - kui teil nõrd palju raha on,
ja te põrmugi ei tea, kuidas temast

7.

lahti saada, siis arutage kas mõni aja-
leht või teater! Muusa on kõige kallim
armukene tehes ilmanummis. Ja kõige
pirtsanam veel päalekauba. Uskuge
mind: Muusa on niisugune naesterah-
vas, kellele ainult siis truus võib jääda,
kui teda ta toaneitsiga petetakse.

Sutz. Sellest ei saa ma aru.

Werther. Ei ole teil ka tarmis. See ei seise
teie kontrahis. [Teie jälle kirjadega tegemist]

Stuge, Sutz, ma pean teile midagi ette-
ütlemas.

Sutz. Kellele, direktori härra?

Werther. Ah, sellele tegale Skriptoffile.

Kirjutage! „Kõrgesti auustatud meister!”

Me oleme kõige suurema huvitusega teie uut
dramat lugenud, kus jällegi ülitoredad
kohad sees on, kuid peame aga oma süga-
vamaks kahetsuseks, — tõmmake „sügawa-
male” kriips alla, see rohkem markisid
ei nõua — „peame aga oma sügavamaks
kahetsuseks selle kirjatöö vastu võtmata

jätma, sest et - - - ütelge Lutz, mii-
masel korral kirjutasime talle osade
jastamise rakuste pärast?

Lutz. Jah, direktori härra! Osade jasta-
mise rakuste pärast.

Werther. Koh, siis tuleb seekord järje
järgile, et repertoir mitme aastani juba
valmis on. - , sest et meie repertoiri
juba mitme aasta pääle - " [Frene
Lenz astub sisse] Ah, päike tõuseb.
Tere hommikust, preili Lenz! Harjutus
juba otsas?

Frene. Veel kaugeltgi mitte. Aga järg-
nevates kolmes etenduses ei ole mul,
Lumalale tänu, midagi teha. Lindtil
on täna jälle just paras päev. Ma pidin
oma monologi kuus korda kordama.
Küüd ei tea ma temast üldse ^{mitte} ühte
sõna enam. [Deklamering] - Ja lähel!
Kihvoti oksa tema pilk, - ta sõna ma-
keel - ta huultel mürgijook.

Werther. Te teete mul söögisu? Tätk

järele!

Lutz. Kui mina ehk vast kaduma pean?

Werther. Imestamisewäärt kuidas te mõtteid lugeda oskate! - Wõtke siit prestisaadetused ja odake mind mu erakontoris! Ma tulen kohe. [Lutz ära]

Irene. Teie mängisite töötegemist?

Werther. Weil palju hullem; ma tegin täesti tööd. - Ah Lindt on siis täna jälle pahema jalaga sängist wälja astunud.

Irene. Kust mina seda pean teadma!

Werther. Mind rõõmustab ainult, et ta mitte minu vastu ükski nii osaline ei ole.

Irene. Ta on hirmus närwiline, see wäene inimene.

Werther. Sest saadik kui usinakoõigus ära kaotati, on närwilikkus iga üleskohtu wabadus.

Irene. Palun, jätke mõttetargutus. See ei sünni teile.

Werther. Mis siis mulle sünnib?

Irene. Beefsteaxi söömine ja weini-

joomine. Teie ei ole mitte kunstnik
nagu Lindt.

Werther. Kümne aasta eest olexs see
arvustus mind surmavalt haavanud,
printsess.

Irene. Ja praegu?

Werther. Praegu teeb see mulle lõbu.
Mina ei ole kunstnik. - Mis pärast mitte?
Sellepärast et ma katuselambri ei ela,
sellepärast et oma omal juukseid pi-
gada lasen, et ma oma arved ära
maksan. Sellepärast et ma mitte
iga halva pildi ees, iga murja läinud
luuletuse juures närvikrampid ette
ei kannan! Sellepärast et ma naerata-
ma olen õppinud.

Irene. Ma ei ole teid veel ialgi naera-
tama näinud.

Werther. Kui seda näeks, siis ei olexs
see juba enam õige naeratus. Ma ei ole
enam kahekümne aastane, armas
laps. Kui mul esimesed wurrakarwa-

kesed tärkasivad, armastasin ma kunsti nagu armukest. Fanatiliselt alati valmis tema eest välja astuma, teiste auustajate vastu. Kui mulle leuakabe oli kasvanud, armastasin ma kunsti nagu meelepäralist abikaasat ja väikse andeks andmisega vastastikustele hellustele. Nüüd, kus mul pealagi paljas on, armastan ma kunsti -

Frene. Nagu naesterahvastele: te müüte ta ära.

Werther. Kas teie kui näitleja sedasama ei tee? - Noh, ja nüüd kus mul pealagi paljas on, armastan ma kunsti nagu istuma jäänud vanemat öde. Pehme hoolitsusega, naturaalse kaastundmusega ja rohke arusaamisega tema maha jäetud wäseksesse saatuse vastu.

Frene. Armuke, abikaasa, öde - mulle on kunst alati kui mees paistnud.

Werther. Nõnda paistab ta küll kõigile ilusatele naesterahvastele.

Irene [ruthu] Teie peate mind, siis ilusaks?

Werther. Lasksin ma siis muudu endale teie poolt nii palju vastu-meelseid asju ütelda? [Stardes] Teie panete siis ometi suurt rõhku selle pääle, ilusaks peetud saada. Teie teine kunstipreester!

Irene. Arvasite teie, et teatrikoolis oma sugu ära vahetatakse? [Koputatakse]

Werther. Sisse!

Teatri teener. Härra Lindt lasib preilit paluda jälle alla proovile tulla!

Irene. Kohe! Silmapilk! [Teener ära]

Kui mul valida antakse, kas ilus ani või inetu kotkas olla, ma oleksin ennem ilus ani.

Werther. Kulle näitab, et teil ka beefsteaksi söömiseks palju andi on!

Irene. Ma ei söö teda ainult nii toorelt kui teie!

Werther. Ma tean, teie armastate teda senti-
mentalse soovistiga ja igaviku kartulite-
ga!

Irene. Pfu! teil ei ole sugugi maitsel!

Werther. Kui ma esiti teile ütlesin, et te
ilus olla, siis ei leidnud te seda mitte.

Irene. Te ütlesite seda küll ainult viisa-
ruse pärast.

Werther. Tääl pean ma paluma! Kii-
vana ei ole ma siiski veel mitte, et ma
mesti jälle viisakaks hakkam mine-
ma. [Keputatakse.] Sisse!

Teatri teener. Direktori härra lasib armu-
list pruulit aiuparlikult paluda, ta
tekku silmapilk, et ta alla saab!

Irene. Ma tulen ju juba!

T. teener. Ma pean ootama.

Irene [äraminnes, lõbusalt]. Ta on,
nagu näha, oneti pahema jalaga
sängist wälja astunud!

Werther [üksi]. Kena on ta! Täiesti wä-
ga armas! Kui minu repertoire ka

mitme aasta jaoks valmis ei oleks
määratud. . . . [Koduse telefoni juures]
Olete veel siäl, Lutz? - Ja, ma tulen
kohe! Kastke aga esivõtra sulg tindi
sisse! - [pöörab minema, jääb mõne
sammu järele mõttes seisma]. . . .
kui ma ainult teaksin kelle sangist
ta pahema jalaga. . . [ära]

[Naitelava jääb silmapilguks tühjaks.
Siis kuuldakse Rosenbergi häält.]

Rosenberg. Tulge aga siia sisse! - Palun,
teie järele! Mina olen siin nagu kodus.

[Rosenberg, Hiller ja tema abikaasa,
naine, noor, mustavereline, astuvad sisse.
Mõlemad naised reisivõlvendades]

Rosenberg. Teie lubate: Rosenberg, Julius
Rosenberg.

Hiller. Karl Hiller - minu abikaasa.

Rosenberg. Rõõmustab mind üliväga,
teid tundma õppida. - Istuge, armuline
prema! Tõhin ma teile pakkuda teeki? -
Rõõmustab mind teesti! Teate, mina ei

ole niisugune inimene, kes teeb asjata mõne-
 käänusid - küsige ainult oma sõbra Lindti
 käest! Mina räägin õiglaselt - mõnikord
 küll ehk pisut kauakestvalt, aga õigla-
 selt.

Hiller [wilult]. So, so!

Agathe. Olete teie ka kuulutaja, härra Rosen-
 berg?

Rosenberg. Heidku mind Sumal! - No ja, ma
 tegin küll ükskord ühe kuulutuse oma ööle
 pulmapäevaks - 30,000 marka sai ta
 kaasawara - aga muudu olen ma kuule-
 asjus laitmata puhas. Kuidas läks teil
 reis, armuline preema? Kas saite terve öö
 ilusasti magada? See on häa reing, mille-
 ga te sõitsite. Mina sõidan ka wahel sel-
 lega. Teie tulite ju kell 10,40 minutit?

Hiller. Kust teie siis seda teate?

Rosenberg. Teatri juures teatakse kõik!
 Teatri juures ei ole seintel mitte ükski
kõrwad, waid en ka ninad, silmad -
 ja mõnikord isegi augud.

Agathe. Teatrielu peab nii huvitav
olema! Mina soovisin ka alati näite-
lavale -

Hiller. Aga kalline -

Agathe. Ja, mina soovisin ka alati
näitelavale minna. Kein damed
minu igapäevases kohviseltsen -
nas teendavad, mul olla hirmus
palju andi. Aga minu mees ei luba.

Rosenberg. Seie patustate sellega terve
kaas ilma vastu, hra Hiller!

Agathe. Ja, andne talle aga tublisti!
Minu mees on muidegi paris ingel -

Hiller. Aga armas laps -

Agathe. Ja, ta on muidegi nii häa in-
mene - ma väiksin seitse kurda nädä-
las talle ühte ja sedasama teitv keeta,
ilma et ta sõnagi lausuks - aga
just selles asjas ei anna ta järele. Ehk
ta ise küll nii tähtis kunstnik on!

Rosenberg. Kõigil suurtel kunstnikku-
del olivad omad iseäraldused. Ka

Goethe oli natukene meshugge.

Hiller. See ei ole mulle Goethe töedes veel kusagilt silma torganud.

Rosenberg. Mulle ka mitte. - Päälegi on teis härra abikaasa? täiesti õigus, armuline preua: ärge minge mitte näitelavale! Teie olete näitelava jaoks liiga ilus. Kui te inetu olexsite, ütlexsin ma: minge teatrisse! Kui teil ka küür olexs - ei teeks wiga, seda wõib ära shminkida! Aga ma ütlen teile, kui te weerand aastat näitelawal olexsite, siis olexsite ennast juba inetuks wihastanud! Teil ei ole ju aimu, mis sort need näitlejad on. Mina olen nüüd juba 20 aastat sääl tegewuses -

Agathe. Ta inna weel mitte surmeks wihastanud?

Rosenberg. Ma olen jälle üles teusnud. Kaks-kümmend aastat on mul nüüd oma agentur - te olete wistiski omu nime juba kuulnud - hiljuti alles auustas Anhalt-Dessau würst mind ~~+~~ hõbedase au-

märgiga teenistuse eest, ma ei kannata seda aga mitte - ma ei ole edes - ma ei kiitle oma auumärkidega, ehk mul neid küll juba tükk-kümme on - kui see teid huvitab, siis näitan ma neid teile -

Hiller. Täna, mina olen anarchid.

Agathe Kuidas sa võid ometi niiviisi rääkida! Sa ei ole ju veel ialgi üht pommi visanud!

Rosenberg. Teater on mulle, nõnda ütelda päris koduks - töökoolest. Ma olen etteütleva, kasta turja pääl sija maailma tulnud. Mina olin ometi souffleur, see, kes omal ajal Caruso üles leidis - auusõna.

Agathe. Ah jumal, Caruso on minu kõigearmsam grammofoni platte!

Rosenberg. Enrico ütlesin ma temale, „sul on hääl!“ Sul on hää hääl! - Kas arvate, et ta uskus. Wägivallaga pidin ma teda näitelavale vedama. - Täna, kust ta imidagi on, kust ta oma „üks kinni see laulis sääl“

orksa pääl - rohkem teenib kui kolm luoma-
 aeda oma terve menageriega, täna ei tun-
 ne ta mind enam. Aga ma ei kaeba selle
 üle! Kas Sonnenthal minuga siis paremini
 ümber käis? Te teate, see kuulus näitleja?
Agathe [waimustusega] Ah, Sonnenthal! -
 Minu tante emutitel on tema käest pilt oma
 käega kirjutatud nimega. Ta pääle selle
 mängib ta nii jumalikult. Ah Karl, kui
 ükskord sinu käekiri poelgi wäärt oles -
Hiller. - Siis tohid sa omale niipalju siidi-
 kleitideid osta, kui ühe i-pää eest saad.

Rosenberg. Ärge pilgake, see on wäärtari!
 Paris üm, et suurem hulke tähtsaid isikuid
 kirjutuse masinaid osta ei jõua! - Noh, härra
 Hiller, mis te oma sõbra Lindti edasijänd-
 mise kohta ütlete? - Suurepäraline! - Põo-
 nypisaraid olen ma nutnud - ta on mul-
 le nii armas, see Hans! Ma pean tema
 nõuandmistest väga suurt lugu! Mõni-
 kord teen isegi nende järele. - Ta on tõesti
 haruldane mees! Ta julgust oli sellens

vaja, siin kunstialusel seisvat teatrit
 avada. - Teil ei ole ju aimugi, missu-
 gune publikum meil siin on! - Sina,
 Julius, ütles mu sõber Sonnenthal tihti
 mulle - teate, meie näitelawa inimesed
 ütleme harilikult üksteisele sina -
 Julius, publikum on Hydra!

Agathe. Mis see siis on, see Hydra?

Rosenberg. Fear mina? Mis kisugune
 wanaegne elajas, kellel pääd ei ole!

Hiller. Seda tuleb aga ka praeguse aja
 elajate seas ette. Aga te eksite, see oli saja-
 päaline elajas.

Rosenberg. See on peaaegu ükskõik! -
 Mul on härra direktor Lindti häast kae-
 näigust hää meel - mina ei kõnele
 naljalt kellegist hääd, aga sel mehel
 on hing, ehk ta küll Lenzi minu läbi
 ei palganud. - Kust ta sieti selle Lenzi
 wälja otsis? Kas teie ei tea sellest midagi
 lähemat?

Hiller. Mind ei huvita misugused asjad.

Rosenberg. Kõneldakse, Lindt olla ta leidnud ja ise wälja keelitanud - noh, miks ei peaks kord ka mõni teine üht geniet leidma? - Sest genie ta on, see Lenz! Wäga anderikas genie! Tä on -
Hiller. Ütelge, härra Rosenberg, kus on Hans õieti?

Rosenberg. All prussil. Tä juhatab ometi kõik ise. Kõnikord on ta minuseest, nagu mees, kes üksinda meljal käel klawe - rit mängida tahab ja sinna juurde veel taktikeppi wibutada sooviks. - Tõõjõudus on sel mehel ja eidealismust - kas mäletate veel tema raamatut „Enam luuletajaid näitelawale“? - Meie asjatundjad naersime endid selle üle pool haigeks -
Hiller. Mina ei leidnud sääl raamatus midagi naeruwäärilist.

Rosenberg. Arwate wähest, et mina? - Seda näeb ju, et tal õigus on!

Agathe. Kalline, selle raamatu pead sa mulle laenu raamatukogust muretsema!

Rosenberg. Teater oli eila jälle täiesti wälja-
müüdnud - mees, kes esimese meedaniiku
ja teenija osasid mängib, ütles seda mul-
le - ja see peenikene tükk teist, mis praeg-
u käsil on - mina wastutan teile wähe-
malt 50 etenduse eest -

Agathe. Kui nõnda läheb, Karl, siis pead
sa kohe jälle ühe tüki kirjutama!

Hiller. Loodetawasti on sellega homme
hommikuuni aega!

Rosenberg. Praegusel ajal on nii palju
noori andeid. Mul on siin näituseks
üks tükk kellegi nooremehhe käest [tõmbab
ühe käsikirja pöuetauskust wälja] - sellest
nooremehhest saab midagi! - Teil on ameti
direktori härra päale mõju - wähest an-
naksite talle nõuu, et ta -

Agathe. Karl, et sa mul selle wõistleja
häaks midagi ei tee!

Hiller. Teie ensite, minul ei ole sarnastes
asjades kõigewähematgi mõju Hansu
päale. Ta xiii mul seda oles, siis ei

wõtan ma seda tarwitusele! - Kas tahate mulle üht meelehääd teha, härra Rosenberg?

Rosenberg, Üht? - Suhat!

Hiller, Kas wõiksite mulle ütelda, kust ma siin härra direktor Wertheri era-kontori pääsen?

Rosenberg, Werther? Ei ole veel siin. Mis peaks ta sel tunnil siin tegema? Tema on ju ometi ainult testri rahamees - see ei tule walgi enne poolt ühte - saäl ta on!

[Et Werther uuesti kaduda tahab.] Tulge aga sisse, direktori härra! Ei aita midagi, ma nägin teid juba!

Werther [on sisse astunud]. Tere hommikust! -

Rosenberg, mis siis teie juba jälle siin teete?

Rosenberg, Praegu just tahtsin ma teie jutule, direktori härra! Teie olete ju ometi selle terve asja hing. Mul oleks teie jaoks üks näitleja - üks naesterahwas, lapseliku osade jaoks, nii lapselik, ütlen ma teile - oma termel eluajal ei ole mina nii lapse-

lins olnud!

Hiller. Lubage, härra direktor: Karl Hiller - minu abikaasa.

Werther. Roomustab südamest, et teie tulnud olete. Armulisem, suudlen nätt! Wabandage mind ainult ühens silmapilguks. Rosenberg, ma olen teile juba tuhat korda ütelnud, meie tegelaste arv on täielik.

Rosenberg. Kustuhat korda, direktori härra. Aga, teate, seekord kui ma Kainzi esimest korda ühale direktorile parkusin -

Werther [naerab].

Rosenberg. Mis te naerate? Minna olin see, kes Kainzi tegi-seekord ütles tähendatud direktor ka: minu tegelaste arv on täielik. Aasta hiljem olens ta omal kannal üksin haaval väljariskuda wõinud. Nõnda saab teil näsi käima ka minu lapselinnuga, direktori härra! Karwa päält!

Werther. Ärge minu juurste eest muretsege.
Rosenberg. Mis hakkab ma muretsema
 sellest! Mul on ainult kahju Saksa kunstist
 Aga sellepärast ma sugugi ei tulnud. Mul
 on siin üks tükk - üks tõmbetükk. - Pose-
 nis on mängitud teada 30 korda - mis te
 juba jälle naerate? Kolmkümmend korda
 Posenis on sedasama, mis Berlinis tuhat
 korda! Shakespearet ei ole kõige oma
 tükkidega kokku viimase kümne aasta
 jaoksul Posenis mitte mängitud kahtkümm-
 end kordagi tüpevest!

Hiller. Wäga kahetsemisväär!

Rosenberg. Muutke teie publikummi! Mina
 olen järele jätnud, Saksa kulturat tuesta!
 Direktori härra, lugege seda tükki - ta saab
 teile meeldima - mis päale weame kihla,
 armuline proua, et see meeldima saab direk-
 tori härrale - juba päälniri on selge
 meistri töö. Majariproua woodi.

Hiller [pära's naendes ära]

Rosenberg. Kas näete, tema naerab juba! Pä-

ris meistritöö - võiks väga hästi Goethe
oma olla: igas vaatuses tuleb üks woodi
näitelavale -

Werther. Noh, siis minugipärast, jätke tulla
süa! Direktor Lindt loeb teda -

Rosenberg. Sugege parem teie! Direktor
Lindt on woodimüsimuses liig idealist -
no ja; peab ju ka olema idealidega in-
imesi -

Hiller. Arvate?

Rosenberg. Muidugi! Millest peaksivad
siis ilma idealideta inimesed elama?
Aga ma pean nüüd ometi minema.

Werther. Ärge kartke, et ma teile sel-
lens tanistusi teen! Ja - kuidas te telefoni
kaudu ütlesite? - Kärvake!

Rosenberg. Seda teate ka juba jälle?
Aga ärge ometi mind miikana pidage
kinni! Ma pean ju ära. Kodus ootab
mind see lapselik - see on alles lap-
selik ütlen ma teile -

Werther. Puhake, enne kui weel lapse -

liikumaks lähed!

Rosenberg. Ma lähen juba jälle nägemiseni, härra Hiller! Ja lugege see tünn. Ehk tullete kerra proua abinõu saaga õhtusõigins minu poole, härra Hiller? Lihtne, külm õhtusõik. Teil ei ole tammis tüdrukule anda jost raha! Sumalaga, direktori härra! Sumalaga kõik kees! [Ära]

Agathe. Kus armas inimene. Ta on nii loomulik.

Werther. Siiga loomulik! Et gorillad nii loomulikud on, sellepärast ei pea meie neid koduloomadeks. Aga armas härra Hiller, teie seisate ju ikka veel. Istuge ameti, palun.

Hiller. Ma ei eksita teid ameti töös?

Werther. Aga mitte mõtetgi! Ma tulin ju just sellepärast t. tänane warem teatrisse, et teiega enne raanida, kui te ameti-wenna Lindtiga kokku saate. Mul on teiega midagi wäg. tähtsat läbi raanida. Kuid sellest pärastpoole! Keige esiti mi-

nu õnnesoo teie tüki kohta!

Hiller, Rõõmustab mind, kui ta teile meeldib.

Agathe, Tead sa, kellele sinu tüki ei meeldi, see peab üks suur eesel olema!

Hiller, Kas sa ei wõi natukene wõit olla, minu armas kuulutuste külg?

Werther, Teie proua abikaasal on õigus tükk on hää. Prouad lähewad juba laiuseta.

Hiller, Esimene etendus on siis kindlasti kahensa päewa pärast?

Werther, Kindlasti. Arwate, ma olexin teid siis siia viimaseid pressisid juhatama telegraferinud, kui päew mitte kindlasti ära määratud ei olex olnud.

Hiller [wäärastades] See telegramm oli teie käest?

Werther [wüsitades] It-ja-! Ma olen ennast sellega natukene süüdlaseks teinud, et wäärast nime wähe kujasti tarwitarin. - Mu jumal - et tähtsaid seadu-

29.

seid alal heida, peab vahetiwahel wähem-
tähtsatest üle astuma - päälegi, et sindt
ja mina kompanjorid oleme - see käib
nimelt selle tähtsa asjaga kokku,
mis ma häameelega teiega läbirääki-
nud oleksin -

Hiller [aru saades] Armas Agathe, kas sa
ei tahaks cel ära hotelli minna? Me taha-
me täna weel wäikese lõbusüidu teha,
ja sa pead selleks enne weel riideid wahi-
tama!

Agathe. Sul on küll wähem sellega hoolt,
et ma oma riideid wahetan, kui et
ma ennast siit nihutan.

Hiller. Armas laps, on asju, mida mehed
ainult eneste keskel ära eiendama pea-
wad -

Werther - et siis naesed neid oma-
keskel imber lükata wõiksid.

Agathe. Ära siis liiga kauaks jää! Sa
pead mul kedidi haagid kinni pane-
ma.

Hiller. Kaks kümmeend haaki ja 15
nööpi. Wõi paned sa 15 haaki ja
20 nööbiga kollase selga?

Agathe. Ja ära sa minu äraolekul
arastus midagi maha tee! Sa tead,
sa ei mõista sellest midagi! Luma-
laga, kalline! [Musu]

Hiller. Ma tulen kohe järele!

Werther. Suudlen kätt, armuline.

[Agathe ära] Teie abikaasa on waimus-
taw.

Hiller. Ja, see on minu kõige parem
tüü. Plus raamat, kuid kõitmata.

Werther. Paremini papist kaante wahel
aga abielumeheli ei pea ialgi tema
naise üle ütlima; ta arwab enda
naise woorused warsti oma isiklikuks
teoks.

Hiller. Kas tal selleks õigus ei ole? Kae-
ne on seda, mis mees temast teeb.

Werther. Oh, teie abielumehed! Kui
see nii oleks, siis ei leiduks enam

naesalinnu kauni dusest! Unelikus abi-
elus peab naene mehe igavesti täit-
mata igatsus olema.

Hiller. Oh teie peissmehed! Täitmata
igatsus on kõige piinarikkam haigus,
mis ialgi külge hakata võib.

Werther. Just selle vastu. Täitmata igatsu-
sed on meie ainukesed unustamata
õnnewara. Inimest täiesti tunda, tähew-
dad, et teda kaotanud oled.

Hiller. On see see tähtis teatus, mis te
mulle ütelda tahtsite?

Werther [naerdes]. Ei! - Waadake, ar-
mas härra Hiller, sellest on nüüd
kaks kuud mööda kui Lindt ja mi-
na selle Goethe-teatri avasime-
ma wain ometi ilma tagasihoidmata
teiega rääkida?

Hiller. Ma palun teid seda teha. Mina
mõis... n waikida.

Werther. Teie ei pea sugugi waikima!
Saladusi ei anta... neti sellepärast tei-

sele teada, et ta väinima peaks!
 See peate rääkima. Sindtliga rää-
 kima, ja temale seda keik ütlemas
 mis mina mitte temale ütelda ei või,
 sest et ta mind ialgi lõpsuni ei kuul-
 laks - sest et ta minus nii umbes
 liiaksiwõtjat näeb. Meie olemee-see
 tähendab minavolen nende kahe
 kuu jaoksul 40,000 marka juurde
 maksnud.

Hiller [rohkauder.] On see võimalik?
 Rosenberg ütles mulle ameti, teater
 olla iga päew wälja müüdnud?

Werther. Armas Hiller, kui üks
 teatri-inimene teile midagi ütleb,
 siis tõmmake pool sellest maha,
 ja uskuge sellest mis järele jääb
 wastandit! Mina ringin iga päew
 rohkem priipiletid, kui platsisid
 müüakse. Kuudas tänan ma Tuma-
 lat et ta keelipreiliseid on loonud!
 Kille süüd see on? See näiteseltskon-

ma süüd igatahes mitte. Meil on häid
 jendusid, Seng on isegi väga häa - see on
 siis meie eskava süüd. Üleüldiselt
 jatan ma küll meie ettevõtte kunstikülje
 Lindti hooliks, [ärevalt] aga ma ei väi
 ometi väinides pääl waadata, kuidas
 iga etenduseõhtu onul suured summad
 käskust wälja riuub. Läheb see nõnda
 edasi siis olen ma ühe aastaga walmis.
 Mis siis? Siis wõib Lindt oma idealis-
 must enamparakumise teel ära müüa
 lasta! Mina enam kaasa ei paraku!
Hiller. Noh - hm - asi wõiks ju muutuda!
Uks hästi läbilüüw tükk, ja -
Werther. Asi peab meguni muutuma!
 Ja sellepärast ma teid süia telegrafe-
 rinin. [Hiller nihkub lähemale]
 Minaci ole nii edew, et ennast kunstist
 arusaamises Lëssingiks pean. Mina olen
 diletant, seda tean ma ise kõige paremi-
 ni. Muudugi, xuni selle aratundmiseni
 jõuda, et kunsti asjus ainult diletant

oled, sellers peab siiski teatud osa kunst-
niku werd seentes woolama. Tööd, mil-
lest meie eeskawa koos seisab, on hääd.
Selle eest vastutab Lindti maitses. Lindt
on kunstnik - seda tunnistan ma avalik-
kult ja pean temast ka isiklikult
selle pärast suurt lugu.

Hiller. Ma ei saa teile sugugi ütelda, kui
väga iga kiituse sõna Hansu kohta mind
rüümustab.

Werther. See kiitus tuleb mulle ainult
liig kallis maksma. Iga teatri direktor
mängib armsamini häid tükisid
kui halb.

Hiller. See tähendab, kui ta nende vahel
vahet oskab teha.

Werther. Aga õigust ja võimulust, kahte
hääd tükki publikumile ette kanda,
peab rahjaks igragi teinud keskmiste
tükkidega ostma. See mis paras kes-
mine, sel on eluague pass sissepää-
semiseks tösist kunsti tuleb salakaubana

... ja ta võib rõõmus olla, kui teda kui kütitavat väljamaalast välja ei visata. Sellest ei suuda aga Lindt aru saada.

Hiller [pinnamiri]. Sellest ei saa ta oma parandamata kunstniku usus ialgi aru saama...

Werther. Siis ei oleks ta teatridirektoriks tohtinud hakata!

Hiller. Ma usun, te teete publikumi pahemaks kui ta on.

Werther. See on võimata. Tark inimene ei nõua sugugi hulgalt et tal maitset oleks. Misparast peavad inimesed, kes palju parema melega mõnda kõnnuprotsessi loevad kui hääd luuletust, korraga kunsti tundma, kui nad teatri istuvad? Miksana kui te misugust leidust ei tee, et inimesed oma igapäevased omused, ga darobes ühes rüetega ära võiks anda? Miksana ei ei tohi teie ka publikumi kohta, kellele kunst ise otstarbe on:

Lugeja tuju, kuulja meeleolu - need on abinõud, millega rihisev elu te-
mast kõrgemal seisvale luuletajale
kätte maksab. Kunst on igavene, na-
gu meri. Mis kerge, ujub pinnal, äga-
ühele nähtavalt, mis raske langeb
põhja. Publikumil ei ole tunnu ja eks-
andi. Terased silmad, mis küünra vär-
ra pinna alla näevad, on haruldase-
sed.

Hiller. Kui teil niisugused waated on,
siis ei tea ma igatahes mitte, kuidas
teie Hansuga kokku leppida tahate.

Werther. Mina ei tea seda ka mitte! Sündi
ei mõista ju ärist midagi -

Hiller. Need inimesed, kes ärist midagi
ei mõista, on ehk vast kõige väärtus-
lisemad.

Werther. Olen nõus! Aga ei ole just ise-
äranis lõbus niisuguste väärtusliste
inimestega ärilises ühenduses olla. Selin
on kasulik loom, ja ka mesilane on

kasulik loom; aga ma ei usu mitte, et nende paaritamiseks kõlblikku tõugu saaks.

Hiller. Teie tarvitate naturkene värvirikkaid sõnu.

Werther. Ja selle juures näen ma kõige suuremat vaeva, et meele vahur alal hoida!

Uheltgi maalijalt ei nõuta, et ta ilma tasuta selgest, keemialiselt puhtast idealismusest piltisid maaliks. Ühelegi chitusemeistrile ei tuleks meelde, ilma maksuta majasid chitada. Eius, selles lõbusas pilkepildis ei ole ma veel ühtegi ooperi tenorit leidnud, kes jumalaimidu näitilaval laulab. Misparast nõutakse siis just meilt teatridirektoritelt, et me endid märtriteks teeme? Ja päälegi oleks see veel ^{täiesti} tarbета kannatus! Sest uskuge mind: üks avalik kunstiasutus - ma ütlen: avalik - onis midagi sisse ei too, sellel ei ole eluõigust! Sest kui ta midagi sisse ei too, siis on see teenduseks, et

rahvas selle jaoks veel küps ei ole. Rahvale aga väewõimuga kunsti ideesid pääle sundida tahta, oleks niisama kardetaw, kui lapsel ülesandeid paha tuupida, mille jaoks tema waim veel liig nõrk on. Kunsti asjus on, liig wara kardetawam kui, liig hilja.

Hiller. Ta mina mõtlesin alati, igal lambarajal on juhtivat oinast waja.

Werther. Mis on lambarad teile teinud, et te neid inimestega wõrdlete?

Hiller. Teist kõneleb petetud lootus.

Werther. Minus kõneleb tegelik elu.

Just sellepärast, et ma enam abi-nõud alal tahan hoida, publikumile aegajalt midagi hääd ette kanda, pean ma odawama kaubaga neid enda poole meelitama. Kes pühapäeval praadi tahab süüa, peab tihti tööpäevadel warsti ja munadega leppima. Iga päew ei wõi sabakummi ümber jooksta. Kui Apollo süüa ja juua tahab, peab ta

niikaudaks kandle käert ära panema. Lühidalt ja selgelt: Teie peate Lindtile nõuu andma, et ta paar Prantsuse janti eeska-
wasse üles wõtab!

Hiller [hirmumullt] Mikina? - Mikial lähed lähem rong?

Werther [tungivald] Teie olete Lindti parem sõber -

Hiller ja teie arvate, see annab mulle woli, tema wastu nähmine olla?

Werther Teie näitate sellega temale tüsi sõprust üles, kui te temale seda nõuu annate.

Hiller. Peate teie siis tüiesti ilmsõimatus, et kord ka mõni hää tükk raha halli-
kants saab?

Werther. See on nagu suur loos. Selle päi-
le ei wõi meil sodjata. [Pause].

Werther. Andke temale nõuu, armas Hiller!
See on ehk wast kõige suurem häategu,
mis te ial Lindtile teha wõite!

Hiller [kindlalt]. Ei! Talgi ei tee ma seda!

See käib minu südame tunnistuse vastu!

Werther [pinkamisi teemistades] Kas te seda siis ka ei tee kui ma teile ütlen, et ma juba ühe Prantsuse jandi endi teatri jaoks vastu võtnud olen? Ja et ma nõustatud olen, seda kõige hiljemalt kahe kuu jooksul ette kandma?

Hiller. See on ju võle! - See ajab Hamu meeleäraheitmisele.

Werther, Feibel pool meeleäraheitmist algab äratundmine. Ta saab märsma - ja just sellepärast peate teie seda temale ütleva. Kuuleb ta seda ni - ku suust, siis ei usu ta ialgi, et see ai - mull tema kasuks sünnib. Küige ta nii kaugele, et ta ümber iseenesest minu juurde tuleb ja ütleb: „Võtame korras sige ühe jangi käsile.“

Hiller. Mina väene, vastuksa Horcules! Tema pidi Augiase talli sönnikust puhastama, mina pean talli enne roojastama - see on veel raskem, kui

puhastamine. Hans peab isenesest teie juurde tulema ja, - ei, seda meie küll ei näe! Hans, kellele kunst nii püha on — Werther. See peab olema! Wõi pean mina seda temale ütleva?

Hiller. Ei, parem mitte! Ma ei taha teie tapmise kaundne põhjus olla! [Pause]

Hiller. Siis sellepärast telegraferisite mulle! Seda oleksin ma enne ju teadma pidanud. Süüaolest, parem oleksin ma oma tüki etekandmisest emale jäanud.

Werther. Sellepärast! — ja veel ühel teisel põhjusel! [Wiiwitates] Missugune on äieti Lindti waherord Lenz'iga?

Hiller. Kuidas te seda arvate?

Werther. Noh, kas neil üksteisega, midagi on?

Hiller [tõuseb järsku] Härra direktor, mina —

Werther. Ma küsin tema pärast — see võib tavaliselt kui direktoril kaela murda! Teatud kõmulehed armastavad kunsti nina- ga, ja muhivad nagu politsei kserad

wainema kui hairukese wälja.

Sindt [turnab sisse. Kolmenümme ümber.

Riided wähe hooletud. On wäga äritatud].

Kui see näitejuht mulle veel kord wastu
räägib, wirutan ma talle näitesina pähu,
mü - [näeb Hillerit] Karl - inimene - kui -
das tuleb sina sia karistusemajasse?

[Kaelustab] Härra direktor, teie lubate
ameti? - Ah, on see aga rõõm! Ameti
kord üks inimene siin, kellega mäist -
lin sõna kõnelda saab!

Werther, Teil on münikord stre rütkes -
taw lahnus. On proovud ameti ^{koost} tüpud?

Sindt. Mina ei wõi tänna enam proovi
edari pidada, muudu olen ma hul -
lumaja ja wks küps! Seng on jälle kord
ainukene, kellel oma esast naturusegi
aindu on! Ta räägib veel riidehoi -
jaga, siis tuleb ta sia. Meie tahame
tema osa veel kord siin läbi tampida.

Werther. Teie wõtate preili dengist wä -
ga sügawalt osa.

Sindt. Sest et ta midagi wõib! See õelate
isade mängija ^{Kell} Resenberg meile kaela
määris, see peab kaduma! See mees peab
enne keerralinult rääkima õppima. . .

Werther. Seda peaksite teie ka, armas
Sindt! Sest teie ei räägi ialgi, vaid sõimate
alati!

Sindt. Seda nõuab kunst! See mees, kes
keemade teaduse läbikäimise keeles
maksma pani, oli kindlasti tähtis kunst-
nik! Noh, Karli püjake, kuidas meil siis
läheb? Kus abinaasa on?

Hiller. Paneb rüdesse.

Sindt. Noh, siis on meil ju mõned tunnid
aega lobusalt juttu wasta. Tubli lambipala-
wik enne etendust?

Hiller. Ei ole nii hull. Kõige enam 40 gradi
wilus.

Sindt. Sul pole waja karta, armas pois!
Sini tükk on sellens liiga halb, et läbi-
kukkuda.

Hiller. Sinu usaldus auustab mind! —

Aga sinu pilkamisega publikumi üle ei wõi ma nõuus olla -

Sindt. Ah! -

Hiller. Publikumil on majesteet -

Sindt. Hiina keisri tädil oli ka majesteet.

Werther. Sääb kuulite nüüd!

Hiller. Ei, mina kaitsen publikumi. Kui teie, asjatundjad, midagi müstlikku walmis ei saa, siis seisnate publikumi üle. See on odaw lõbu.

Werther. Mis selle lõbu odavusse puutub -

Sindt. Nõnda kõneleb ühe ajaloolise drama looja! Inimene õpib ometi surmani

Hiller. Publikumil on väga terve instinkt. Ta nagu nuusutab, kas üks tükk midagi wäärt on, wõi ei.

Sindt. Ah mis, tal on terve aasta läbi nohu.

Hiller. Igal ajal, mis meeldib, peab

mingisugune sisuline väärtus olemas. Tä-
 võib kunstinõuete järel tähtsusetu olla,
 - aga kas ei ole päale kunstiväärtuse
 veel teisi hindamisväärtusi olemas?
Sindt. Tammudugi, verikänid ja hapud
 kapsad!

Werther. Ohh priipiletid.

Hiller. Ma arvan seda väga tõsiselt. Kui
 ma ka ise järeltehtud brilljantide e-
 kanna, siis ei või ma omegi järeltehtu-
 tele nende olemisevõigust ära keelata.

Üks jant võib täiesti kunstita olla, kuid
 süügi on sellens midagi vaja, et lõbu-
 sat janti kirjutada -

Werther. Keigepäält hääd meelespidam-
 mist.

Hiller. Ka üks jant -

Sindt. Armas Karl, selles majas on
 sõna jant keeldud! Ära tervita teda,
 ma palun sind!

Werther [Kriegel]. Minu meelest ei ole
 sõna sugugi nii paha!

Lindt. Teie meelest! Teie rahakott!

Kus mul süda on, sääl on teil pung.

Werther. Kahjuns tühjapoolne!

Hiller. Kannatlikumalt, Hans! Ainult
geniusel on õigus mitte kannatlik olla.
Päalegi ei näe ma just jantiseid; ka
tõsistel näitemängudel, isegi kui nende
kunsti väärtus waevalt weerand naela
kaalub, peavad teatavad hääd oma-
dused olema, et meeldida.

Werther. Wäga õige! Wäga õige!

Lindt. Armas ametiwend, ärge smeti
tehke, nagu meistarsite teie ka midagi
asjast!

Hiller. Ka kunstiväärtuseta tünn peab
mõjuv, tehnilise osavusega üles chita-
tud olema.

Lindt. Muidugi peab ka ahvi puur
osavalt chitatud olema.

Werther. Härra Hiller, teil on päris
õigus.

Lindt [närmiliselt Wertherile] Palun,

rehkendage väljal kui palju 384 korda
796 on. See on teie amet! Aga ärge rää-
kige kunsti üle ühes! [Ärevalt] Kunstis
ei ole arvamisviisandeid.

Hiller. Et aga kunstnikul siiski kunst
elukutse on...

Lindt. Kunst ei ole elukutse. Sellers
tegivad inimesed kunsti alles siis, kui
nad oma kõige suuremad kunstnikud
nälgida laskevad!

Werther. Ma olen parem naturkene väin-
sem kunstnik ja süän oma kõhu täis.

Lindt. Tänu jumalale ei mõtle keis in-
mesed nõnda!

Werther. Väitused?

Lindt. Mina. [Ärevalt] Parema nälgin
ma enne kui ma oma kunstniku-
kutse prostitueerin! Sellest ei saa teie
muidugi aru, härra Werther!

Werther. O siiski! Mul on koguni omu-
pöög, kes täiesti hullumeelne on! [Tea-
telefon kõliseb.] Kunsti prostitution-

muu jumal, prostitutiion on kunstis nii -
 sama tarvilik kui elus! Kui maitsmisel
 himu jaoks enam nõnda ütelda ei lei -
 daks, siis meil tuleb revolution.
[Kodune telefon kõhiseb uuesti, Werther
wõtab toru] Siin Werther! - Waene
 Lutz, teid olen ma isna ära unusta -
 nud. Ma - tulen kohe. Kastne esi -
 otsa sulg veel korra tindi sisse! - - -
 Kahjuks ei saa ma teid enam kauem
 oma siinolekuga äritada, armas Lindt.
 Ma taganen oma kõige pühaimasse pai -
 ka wärgile ja rehvendan wälja, kui
 palju mul üksine kunst eila õhtu jäl -
 le maksma läks. [Hilleri poole, rõhu -
ga.] Kui te pärastpoole wauwaks wõtate.
 Te veel natukeseks minu poole sisse
 tulla, - ma olen kuni poole kaheini
 oma toas! [Lindtille] Kuni senini
 jään teie auustatud põlguse alu -
 seks. [Rosenbergi käsikirjaga ära.]
Lindt. Niisugused inimesed tuleks ilma

järelmaksuta lähema inimese eija sugu -
aru juurde saata!

Hiller, Ova ennast ometi nii ärita! Oma
seisukohalt waadates on tal karmis õigus.

Lindt, Oma seisukohalt waadates on sel
waesel korradil ka õigus, kes rahakottisid
warastab! On nimelt seisukohtasid, kuhur
ial asuda ei tohi.

Hiller, Armas Hans, meie kõik oleme ai -
nult õlekõrred wõoluses. [Tõsiselt] Sa näid
oma direktori ametis wäga wähe õnnelik
olema?

Lindt [südamlikult] Süügi! Ma olen õnne -
lik - niipalju kui edasipüüdjä kunstnik
ülepää õnnelik wõib olla! Ma näen sihti -
sid ja teesid enese ees - tööd! Ohurid! Wõi -
tusid! - Mis mul enam tarwis? [Lõbusalt]

Kas mäletad weel Karline, kui me Leip -
zigis kahekesi rätuse kambri peritasime ja
oma ilusat aega sellega mööda saatime,
et ajalehtede teimetustest oma lulletusi
andide tagasi saata lasksime? Ja kui -

das me iga teise õnne üle rõõmasime, ja oma nurjalainud katsete üle waimustust tundsimine! Kui sagedasti me õieti kindlaks tegime, et Europas pääle meie mitte ühtainust mõistlikku inimest ei ole?

Hiller. Ma mõtlen umbes teiein korda päewas.

Sindt. Palju tihemini! Sina olid alati suurem rahalaenamise kunstnik -

Hiller. Kahjans olen ma selle päris ära unustanud.

Sindt. Me võime ju kord võidu laenamise toime panna! Kas mäletad weel oma luuletust meie kohvimaja väikese puhvetineiuile? Kuudas see niind oli?

Hiller. Oota natuke - ja, nõnda algas ta pääle: „Mu õede õnnis unenäoke, päewade armas õnnekäoke” -

Sindt. Ei, ei, see oli weel palju koledam! -
„Su silmis naerab koidutäht, sääl wabi -

sel ka merewaht.

[taerdes] Täna päew
ei jaa minu näwid enam sellesama-
sele h. lehel wastu panna! See Rita!

Oh jumal, te ma meelid olivad minu lue-
letused alati nii head!

Sindt. Ja oli ka tüütu kumuldane inimene.
Ja missuguse waimustusega me Kietzschet
ja Schopenhauerit lugime.

Hiller. Ja, kui inimesel käsi liig hästi
käib, lähel ta pessimistiks!

Sindt. Ja kuidas ma üleval galleris pääl
seisuplatside pärast lahinguid löime!

Oma kõigiparemad komasilmad wõlg-
nen ma Richard Wagnerile.

Hiller. Ja need matsud ribide wahel, mis
ma William Shakespeare pärast wäster
pidin wõtma? Neid ei lee ma küll su-
gugi? Oli see üks tore aeg, kui me meel

100 marka raamatute ja 20 marka
wõlgu andsime!

Need raamatud arwamata, mis wõlgu

jäiwad. [Säravate silmadega] Ei ole ometi midagi ilusamat, kui ilma rahata olla!

Hiller. Miksana kui weel noor oled.

Sindt. Et noor olla, sellers on ainult üsna väike natukene julgust kannis.

Hiller. Kas oled mulle andeks annud, et ma seerord kõik oma drama tagavara sulle ette lugesin?

Sindt. Iga kahe nädala pärast oli sul üks uus valmis. - Üks inka küpssem kui teine.

Hiller. Ja, ma ei võinud sel ajal walget paberit näha, ma pidin ta kobe täis luuletama! Ma sigitasin luuletajana nagu kodujänes.

Sindt. Ja täna olen mina teatri direkter ja mängin sind! [Waimustusega] Niind lähewad need unenäed teeks, mis minu põças keesid ja kihisesid, kuna mu jalad liig lühikese wooditeni tõttu külmanuhud saiwad! Täna tõotan ma inimesesse ilusama üles -

ande kallal ühes, aitan ühes kiwa kerku
 xanda kunstitempli jaoks! Kui ilus see
 on! Waata Karl, kui ma tänapäew när-
 wan, siis tean ma ometi, misparast ma
 elanud olen! Mul on seestpidi niisugune
 rahulemise tundmus, niisugune rahu-
Hiller. See rahu avaldab äga ernast wahel
 liiga kääranikkalt!

Sindt. Formid mere pinnal! - Peiss, sa ei pea
 arwama, et sina see ainuke noor talent
 oled, keda ma edasi aitan. Ei! Kunst peab
 ikka jälle noort werd, alatsa noort werd,
 see on tema kõige ülem seadus. Poolküpse
 eun on ikkagi rohkem wäärt kui liigküpse
 Ma olen selle kahe kuu jooksul, kus ma
 direktor olen, kümne täiesti tundmata,
 aga anderikna kirjaniku käest tüüsid
 vastu wõtnud. Kui Werther seda kuulib,
 saab ta krambid.

Hiller. Sellene on tal ka põhjust.

Sindt. Küll ma talle seda juba ettewaat-
 likult ütlen. Nagu öönest hammast

plomberitakse. - Ehk veel parem, ütle
sina õige talle.

Hiller. Kina? - Lumala pärast! Millal
läheb järgmine rong?

Sindt. Kümme noort annet edasi
aidata - kas see ei ole kaunis valitseja
võim? Wast. ehk kukuvad nendest ^{kuull}
ühena läbi, aga -

Hiller. Olen mina ka nende ühena
seas?

Sindt. Kahena päeva pärast saame
seda teada. - Wõib olla, kukuvad ehk
kõik kümme läbi - kuid mis see teeb?
Kas ei ole ma kümne inimesele lootust
loomise rõõmu, julgustust annud? Kui
nende kümme seast ainult ühest mi-
dagi saab, kas ei ole ma siis oma
rahvusele suurema hüäte teinud,
kui mõni sõjaväe juhataja? - Noored
kunstnikud tarvitavad kunstnikaitseid -
ja meie, teatridirektorite kohus on
kunstnikaitseid olla! Karl, kui ma

riikas oleks, -

Hiller. Siis räägiksid sa hoopis teisiti!
 Pikkus hävitab iseloomu ära. Iseäranis
 kunstiasjades. Sest et kunst õieti uh-
 kuseasi on -

Sindt. Kuid sa pimedate käest küsinud,
 siis vastaksivad nad sulle, et ka
 valgus ja värvid uhkuse asjad on! Mutil
 oleksivad tiivad uhkuse asjaks, netrale
 ei ole nad aga seda.

Hiller. Sa oled täna iseäraliselt pahane
 ja äritatav.

Sindt. Ma pean ju seda olema. See lei-
 dub alati ainult kaitsmises.

Hiller. Mis kirp siis sulle kõrvataha on pistet-
 tud.

Sindt. Teatris on vähem kirpusid, kui
 lühikaid. Iga proov teeb mind haigeks.
 Kuid mitte Lenz ei oleks -

Hiller. Lenz. Seda nime nimetavad siin
 kõik päris auukartusega.

Sindt. Teatris, seda ka ära. Kui Trenet

ei oleks, ma usun, ma oleks armu-
kus see ja teine! Kui ma seda tüd-
rukut -

Hiller [imestades]. Tüdrukut? -

Sindt. Kui ma teda tundma õppi-
sin, oli ta alles tüdruk. Nüüd iga-
tahes on ta naene, imetaoline nae-
ne. See naene, kellest meie ^{kõik} kard^{me} unis-
tame, niivõrra kui meie ainult luule-
tustes suudleme: ta on segu Gretchenist,
Hilo-Venusest ja Aspariast. Kui ma
ta leidsin, oli ta kuskil teatrikoolis, õpe-
pis käsi paremale ja pahemale pool-
le wälja sirutama ja tõendas, see olla
dramatiline kunst. Neil tüüpizatsio-
onid ei olnud aimugi, mis selles wai-
kuses loomakuses peitus, kes omade
silmad peidast nuttis, sest et näite-
lawa = rr, nii hirmus raske oli! Eri-
teadlased ei näe ju kõrvaliste asja-
de pärast isegi peaaegu. Kui sa
kõigi suuremat teadmatusi tahad

selle kohta kuulda, missugune rüü-
 väige paremini lühnab, siis pead sa
 mõne botanikeri käest küsima. Sää-
 võtsin mina Trine oma õpetuse alla-
 nah, mis ta praegu võib, seda
 saad sa ju varsti näha!

Hiller. Mis on vieti tema osade eeskava?

Sindt. Geniel ei ole kindlat piiri, Ta
 võib küis. Ma usun, ta müüs mõnes
 operettes niisama kaasakiskumalt män-
 gida, nagu Iphigenias. Sinu tükis mängid
 ta Katharinat.

Hiller. Sellepääle olen ma uudishimu-
 line. — Kuidas on vieti sinu mahkard
 preili Sengiga?

Sindt [wöörastades]. Kuidas?

Hiller [kohmetult]. Ma arvan — kas sul
 temaga midagi on?

Sindt. Kille kasul sa seda süsid?

Hiller [punastades]. Ei sellegi kasul! —
 Ma arvan ainult nõnda — sellest räägi-
 tase — keatud komulehed —

Sindt [purskab naerma] Waletamises
peaksid sa enne Rosenbergi juures
eraturundisid wõtma! Sa ei mõista
seda tõessti weel mitte. Waewalt
kaks tundi oled sa linnas ja tahad
juba teada, mis teatud kõmulehte-
des seisab - teie kuulitajad olete
küll kõige hullemad kanad, kes
ilmnas ümber jooksewad. - Sa wõid
härra direktor Wertherile minu-
poolt teada anda, et mina -

Irene [astub sisse, lõbusalt] So, siin
ma siis olen! Kõind wõib, siis era-
preew lahti minna. Kõige pare-
ma meelega jätaksin ma selle
osa üsna mangimata. Terve see
tükk on üks soga.

Sindt. Wait, jumalapärast - saäl sei-
sab kirjariik! Sa lubad: Karl
Hiller - Irene Lenz.

Irene [ulatab Hillerile näe, mida
see suudleb.]

Hiller. Tuba ammu süvisinoma nii kõrgesti auustatud kunstnikku tundma õppida!

Sindt. Seda ütlesid sa väga ilusarti. Sinu kantsuõpetaja võib sinu peäle uhke olla! Aga sina, Irene, seda meelitust pead sa väga kõrgeks hindama. Tema ei ütle muudu põhjusmõttelikult naesterahvastele seesuguseid asju.

Irene. Et ta neid ei salli?

Hiller. Just vastuvõksa. Minul on naesterahva ees nii sügav auustatus, et ma leiaw: ainult nende naesterahvaste wäikest tohib enesle meelitusei lubada, keda me armastame ehk - armastada wäiksime

Sindt. Sinust on ju päris Don Juan saanud. [Telefon heliseb]

Hiller. Don Juan? Nüüd oled ka sina mulle ühe meelituse ütelnud.

Sindt [telefoni juures] Siin Goethe-teater.

Trene. Ärge pange pahaks, et ma teie tükkni sojaks nimetasin. Näite - lava keel on natuke jämedavõitu ja -
Hiller. Mink peaksin ma seda tei - le pahaks panema? See oli ju esi - mäne otsesõhene otsus, mida ma kuulda sain.

Sindt. Mis teil siis jälle südame peäl on, härra Resenberg?

Hiller - ja pääle selle: kes arvus - tust ära ei suuda kanda, see ärqu astugu ilma ette. Mina ei tunneks ialgi ühe arvustuse üle pahameelt. See nimelt lahutab võijat dilettan - dist. Dilettant kuulatab kartlikult kõiki arvustavaid hääli, kes temale peavad ~~ütama~~ tunnistama, et tal andi ~~on~~ või ei, kunstnik teab seda isegi.

Sindt. Ei, mul ei ole ühtegi nais näit - lejat tarvis - ei ka lapselikku. See õel isa, kelle teie meile külge määrä -

site, on nii lapselik, et -- keda olete leidnud? Sarah Bernhardti? - See oli juba näitelaval, kui Teie alles mähkmetes olite! - Lõpp! [Ta nõustab ära] Noh, aga nüüd teie, lapsed! Kas tahad kaasa olla, Karl?

Hiller. Kui see lubatud on?

Trene [pahameelega] Mul ei ole täna presoniks mingit hime!

Sindt. Mins mitte?

Trene. Sellepärast, et mul halb tuju on.

Sindt. O, vanadel greeklastel oli ikka õigus kui nad naeste osasid meestest mängida kasksivad! Sa mins oled sa halvasti tuju?

Trene. Sellepärast - seda tahan ma sulle nelja silma all ütelda.

Hiller. Kui ma eksitan - seda ma ei taha - ja päälegi haigutavad mulle hotellis kaks kümme kleidi näöpi vastu -

Sindt. Ei, sa jääd! Trenel ja minul ei ole üksteise ees mingit saladust. [Ta lähub

nähtavalt erutumaks ja pahasemaks]

Sul on halb tüju. Sind on vist küll see igavene ennast-ülesvõttas-lasemine nii väsitanud?

Trene. Kas sul midagi selle vastu on?

Sindt. Muudugi. Väga palju koguni!

Ma ei pea seda peeneks, oma pilti igal uulitsanurgal wälja panna lasta! Niiugune reklame ei ole sinule kohane. Sa ei ole mitte hambapuhastamise pulber.

Trene. Täna wäga!

Sindt. Mina ei ole oma päewapilti ialgi wälja panna lasnud. Ei tee seda ka ialgi! Nii sama wähe, nagu ma ennast kunstnikupooses maalida lasen! Kunst on liiga tõsine niiuguste wigurite jaoks.

Hiller. Kes siis ennast niiuguse tuhja asja pärast nii äritama hakkab!

Sindt. Kas üsõuna sees mõni tubine asi on? Tuba mõni päew märkan

ma, et Irene midagi on: ta on äritud, pahane. Kas mina sulle põhjust olen andnud?

Irene. Ei ja ja.

Sindt. Hiinaseelt ma ei mäista. Kõnele selgelt!

Hiller. Kuule õige, Hans, sa käid aga prii-
li Sengiga ümber, nagu oleks ta juba su
naene!

Irene. Ma vaatasin ühe nädala eest uut
Prantsuse janti - hrr, prl. Haldau oli ju
pāris kena -

Sindt. Kui naisnäitleja teise naisnäitleja
kohta, pāris kena ütleb, siis oli ta suurepä-
raline.

Irene [eksitamata] - Haldau oli pāris ke-
na, aga minul on ju palju ilusamad õlad -
? Ei ole sulle juures! Ei salgi kahelnud, [Kõnnib
erutatult edasi tagasi]

Hiller. Mina ei vii kahjuks mingit
otsust anda. . .

Irene. Aga publikum ei saa minu öle-

sid ialgi näha! Mina ei saa ju ialgi
ühle osa, kus —

Sindt. Sa võid ju mendingel ühtutel, kus
sul näitelaval tegemist ei ole, elruu-
mis sargimäel ümber jooksta! Siis näeb
publikum sinu õlasid!

Trene. Ära sa usu, et sa mind oma
jämedustega segaseks teed.

Hiller. Olge rõõmus, pr. Lenz, ta on
armukade.

Sindt. Oh sina esil!

Trene. Ma tahan sulle tänna ütelda,
mida ma nõrd ikka ütlen: pean:
ma ei taha, et minus ainult kunst-
nikk kiidetakse, ma tahan ka nae-
sena kiitust saada!

Sindt [kurjalt]. Kunst on suguta!

Trene. Aga publikum ei ole suguta.
Ma ei taha mitte ainult moodsaid
hüsterilisi naisi ja naiskangelasi
mängida, ma tahan näitelaval
ka raunis olla. Kiitus ei pea mitte

ainult kuulatajale usaks saama, veid mi-
na tahan ka oma esa saada! Mina
kui naene! Ma tahan teada, et ma veel
noor olen! Ma tahan ajalehtedes lugeda,
et ma hiilgaw wälja olen näinud, et mu
kestümid maitserikkad olivad -

Sindt. Kas sa seda mitte ajalehes ei taha
kuulutada. Kaheteistkümmne kerra päält
saad sa hinnasalandust.

Hiller. Aga lapsed, ma palun teid -

Trene. Minu üles astumine peab mõjusna
kui üllatus! Inimesed peavad nõnda
waatama, et klaasid kirkritest wälja
sukuvad! Sinu läbi, Hans, olen ma
tundma õppinud, kui magus hulga
riitus on! Kuidas ta jeevastab -

Sindt. Kihwt on ta! Kihwt, mille tagajar-
jel lugemata palju anderikkust hukka
on saanud!

Trene. Oh, ma saan tsirkuse kunstnik-
kudest aru, kes iga õhtu oma clu kaalu
pääle panevad selle taevaliku kihwti

pärast. See silmapilk, kus hulga kiitus möllab, inka jälle oma armuallase naeratust näha tahab —

Sindt. Iseäranis õlade naeratust —

Trene — see silmapilk on tuhat elu väärt!

Hiller. Teie ei või tõesti mitte liiga vähe selle kiituse üle nuriseda, pr. Senz!

Trene. Aga ma tahan teistsugust kiitust!

Ka sinu pärast, Hans! Sa oled mind sagedasti kiitnud, mind suureks kunstnikuks nimetanud — aga sa ei ole mulle ialgi ütelnud, et ma kaunis olen!

Ma jannusen selle järel, seda kuulda saada, sinu poolt, ajalehtede poolt, publikumi poolt — ma tahan seda kuulda, sest ma olen kaunis! Ja ma tahan niisugust esa saada, kus ma ennast näidata võin! Üht ainult niisugust esa, Hans! Üksainusene kord astu omast kalgist kõrgusest alla!

Sindt. Et sinu edevurt teenida, seks

peaksin mina irenesele trüüdurt murdma?

Irene. Mitte ainumast kordagi ei ole ma sügavalt väljalõigatud kleidis näitelaval seisnud - kas see mõni viis on? Ma tahan kord niisugust osa saada, kus ma möllata võin -

Lindt [heiab oma kõvad kinni, karjub]

Küllalt! Küllalt!

Irene - niisugust osa, kus publikum lihtsalt ümber kucub! Terve nädal aega harjutaw ma kodus kokotte-naermist. - Kuulake, härra Hiller: - [ta naerab haledalt]

Lindt. Lõpp! Minul saab sellest küllalt! Aitab!

Irene. Kii ei naera tervel kodumaal üksigi näitleja! Poorse rina aga ringi nagu jääkaru!! Mina tahan ühte chie osa saada, kokotte-osa! Ma olen enesele juba siidist alusundruku ostnud -

Lindt. Ma lähen hulluks! Mu pää läheb lõhki!

Irene - roosakarwa, siidipitsidega!

Hiller [tehtud väimustusega] ah!

Frene, Hans, sa tead -

Sindt [meletult] Nüüd on küllalt!
Minu teatris ei tule see undruk mitte
näitelavale!

Frene, Sa tuleb, Hans! Sa tuleb, ja kui
ma teda ka Faust'is Margarethe'na
peaksin kandma! Aga miinangle ei
või sa asja ajada! [Meelitades] Hans,
mu armas peiss, lase mind ühes
Prantsuse jandis pääesa mängida -

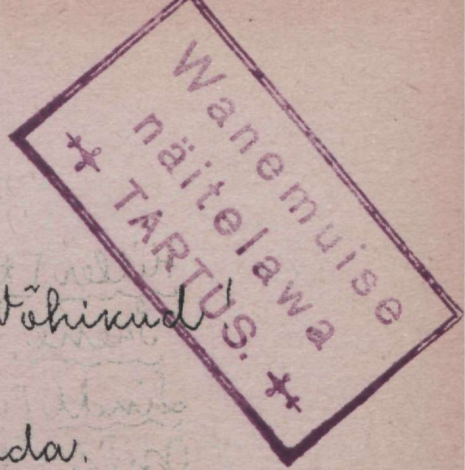
Sindt [käsa tõrjudes ettesinutades] Täga-
ne, saatan. Kas siis keik minu vastu
nõuu on pidanud?

Hiller, Tee temale omelti seda meelihäd,
eskimo!

Sindt, Ka sina? Kas see sulle ükstais on,
kui seltsamal näitelaval esmaspäeval
ajataolist drammat antakse ja teisipäeval
üht Prantsuse sigadust.

Hiller, Minu drama ei lähe sellest pare-
maks ^{ega} halvemaks! -

69.

Sindt [kargub] Barbarid olete! Wõhikud

Siin seisaw mina ja wannun —

Hiller. Meie ei taha sind wannutada.

Sindt [ilma teda kuulmata] — selsamal päeval, kus Goethe-teatris janti mängitakse, olen mina directori kohalt lahkunud!

Selsamal päeval olen ma viimast korda oma jalga selle lāvele pannud! Wõtan mind kurat, kui see teist on! [Kõige suuremas vihas ära; viskab ukse pausades

kinni.]

Trene ja Hiller [vaatavad üksteist ehmata - milt, siis naeratades]

Hiller. Mis nüüd?

Trene [kekelt] Oli üks mees, kes kord teist - viisi tahtis kui tema naene. —

Hiller. Te jutustate muinasjutu algust walerti: oli üks mees, kes kord teist tahtis kui tema naene — ükskord — —

[Kuna nad naeratades üksteisest lahkuwad, langeb ruttu kesriie.]

Teine waatus.

[Käitlawa sissesead nagu I. waatuses].

Hiller [istub puldi juures ja loeb ühes oma mal-
sega ajalehti. Rosenberg waatab ka ajalehti].

Agathe. Kivi mina selle mihe wäti saaksin, kes seda
kirjutamad on! Mis sa arwad, mis ma siis
teeksin?

Hiller. Ühe ummaluse ..

Agathe. Kõõda kõrwu ummaksin ma talle.

Hiller. Kas sa usud, et minu tükki talle siis
paremini meeldib? [Ta wortsutab wihaselt ajalehe
korku ja wiskab ta paberikorki]. Üksildse ei
tahins arwustusi oma tükki üle lugeda.

Rosenberg. Ärge sellepärast ennast äristage, härra
Hiller! Nõnda on käinud mille käsi kurd kõixi-
diga. Ka Shakespeare'i wiletati kurd wälja -
sekkord, kui mina Baugen'is kuningas Lear'i
mängisin - ja mis sellest siis õige on?

Sellepärast on õnetigi Shakespeare kõige suurem

Saksa draamakirjanik: Tüüploolest!

Hiller. Lätikukummine iseenest ei vihasta mind
ju sugugi. See on mulle koguni häitsa üleskõik.

Agathe. See ei ole midagi sugugi lätikukummine:
minu kõrval istus keegi härra, kes näsa plaks-
sitas.

Hiller. Mind vihastab ainult see loollus, mis
need inimesed kõik minu tüki üle kokku
on kirjutanud, need ilusad nõrwandmised,
mis nad mulle ette on kirjutanud, ilma et nad
ise kunagi nende järel käinud oleksivad —
see on mulle wastiv.

Rosenberg. Aga ma palun teid, armas härra
Hiller, see on ju nii hinnus ükstapuhas kõik, mis
kirjutab armustus. Juba enne, kui ajalised üles
leiti, oli kunst olemas. Mis on armustus?

Hiller. Teie tõendate siis, et armustusel mingit
tsutaret ei ole?

Rosenberg. Kui ma seda nägin! Ühel on isikagi
kangesti häänel, kui teist maha söimatakse!
Nii kui nii pakub teater väike lõbu! Ja kui
müll seda lõbu ka ära võtta tahatakse, — ei —

arvustus on tingimata tarvilik! Igal kunstil on oma hooainarr — ja majesteedi kunsti hooainarr on arvustus.

Hiller. See kõnekäänak ei ole mitte teie pääajust raswanud.

Rosenberg. Ei seda ütles Lindt. Ma ise ei hakkaks uneti sarnast lollust väänima. Ma olen liiga ettevaatlik! Ma ütlen teile, raske on praegusel ajal suureks kunstnikuks saada, kui sa mitte mõne ajalehe wäljaandjaga sugulane ehk sõber ei ole!

Agathe. Sääb on teil õigus! See on tõepoolest nõnda!

Hiller. Ah mis, see ei ole sugugi mitte nõnda raske! Teab aga ainult midagi hääd pakkuma.

Rosenberg. Sarnaseid lauseid tarvitasin mina ras, kui ma veel teie wanune olin. Aga teil on täieline õigus, kui teie selle läbikukkumise pärast mitte meelt ei huida.

Agathe. See ei olnud ras sugugi läbikukkumine.

Rosenberg. Ainult pää püsti. Teil on ardi, armas

Hiller. Kui mina teile seda ütlen, kohiksiti teie seda uskuda!

Killer. Ma oleksin seda ka ilma teie sõbraliku
lubata uskunud

Rosenberg. Seda parem. Aga teie oletama andega
sattunud wale teie pääle! Mis kogu oleks mul
kõigeparemat jalgakäijast, kui ta põhja jeele
marsis ja kui teda uga lümanakal wõdetakse?
Teie kirjutate ajaloolisi draamasid - ma palun
teid: meie ei taha mitte, et meile antakse teatris
ajalootundisid. Meie oleme rõõmsad, kui meie
oleme ta ära wetanud. Teie oma andega peak-
site kirjutama midagi muud. Kiridagi suuremat -
Killer [tabusalt]. Mida siis?

Rosenberg. Ühte janti! Arge naerge - ma olen
wana teatri-õnne - mul on nina kui taksikweral.

Killer. Taksile tuleb selle eest aumhind anda.
[Agathe naerab].

Rosenberg. Pilgake aga rahulikult edasi - mille ei
teie see mitte haiget. Suurem osa kunstnikka ei
ole oma ande kohta mitte põrmugi selgusel. Kii
mõnigi kirjanik oleks oma andega pidanud
hakkama panga-pidajaks! Kui minu wana
sõber Gerhart Hauptmann - nii tõesti kui mina

seisan siin teie ees - kust ta veel oli täiesti tundmata isik, tuli minu juurde, ütles ta: "Tulles", ütles ta, "ma kirjutan ühe jandi!" - "Ara seda tee!" andsin ma talle nööru. "Jandi kirjutamise ei ole mitte sinu amet!" Gerhart, kirjuta parem "Kudrjad!" Ta käis minu nööru järel ja asi oli tehtud. Kõndasama on luugu ka Tiegga, härra Kille, ainult ümberpöördud.

Killer. Aul ei ole naljaandid!

Rosenberg. Jandi jaoks ei ole ju nalja tarvis. Nalja tarvitavad ainult naljalikud. Aul oleks suurepäraline aine: midagi farnast ei ole kunagi olnud näitelaval! Väga algupäraline. Töö saate temaga rikkaks!

Killer. Raha ei ole mul tähtis!

Rosenberg. Täame parem töö juurde, härra!

Killer, sellest tuleb ikka midagi enam välja! Igal inimesel on raha tarvis! Ta kõige uhkemad roosi peab sönnikuga vaatama!

Jandi üldine näva on juba valmis, teie oleks ainult tarvis veel kaheksa teha -

Hiller. Ma tänan, ma tänan!

Agathe. Chinn mees võib oma tükkisi ise kirjutada!

Rosenberg. Kas teate, millest selles jändis jutt on?

Pääteglane on Amerika miljonär - ta võib ka miljardär alla; näitelaval ei ole toredusele mitte piirisiid tõmmatud - miljonär, kes oma tükkidele Europa müstisiid osta tahab. -

Hiller. Seda on teised juba tusin kordasid näitelavale toonud.

Rosenberg. Nah, ja kui ka? Kuisama oleks ka Goethe ütelda mõinud: ma ei kirjuta mitte "Fausti", üks on juba olemas.

Hiller. Kui ta "Fausti" teiega koos oleks kirjutama pidanud, oleks ta seda arwatawasti ka ütelnud.

Rosenberg. Seda ei wõi teie arwusi teada!

Teie tükk on ju häa, aga tehnika - tehnika!

Agathe. Chinn mehel on eeskujulik tehnika!

Rosenberg. Et juba tükkis vinnult kaks naeste rahwa osa on, on suurmaotus. Kuisugune

tükk peab ometi lähikikkuma! Pange wana
 teatri onkli rahutähte taheli: näitelawal peab
 võimalisult wähe mõtteid ja võimalisult
 palju jalgu olima! Ahitu sarnaseid jalgu,
 nagu mul, waid pehmeid ämargusi jalakesi!
Agathe [järel mõeldes]. Kas ma ometi mitte
 näitelawale ei peaks minema?

Rosenberg. Ja ütlen teile: mis lustmängu kirjju-
 kajal mitte pääs ei ole, see peab tal jalgades
 olima. Pääasi on ikkagi, et raha saab. —

Hiller. Ja rõõdan teile — see ei ole minu juures
 mitte pääasi.

Rosenberg. Mis teil siis pääasi on?

Hiller. Ma tahan oma kuuljaid waprustada, ülen-
 dawalt mõjuda, neid mõtlemisele äratada, ma
 tahan —

Rosenberg. Jätke järele! Kes õige teatriskäija on,
 see ei tahagi ülendatud saada. Kui ta enne teatrit
 õhtut on sünnid, siis rihub tal waprustamine
 seedmise ära; süüb ta pärast teatrit, siis rihub
 ülendamine ta süngisusse! Kui mina waprustatud
 tahan olla, waatan ma parem kaltsutatud lõwisid,

kui taltsutatud näitlejaid! [Tuga näitelava
 kvara. Triptoffi hääl: „Ma pean temaga rääki-
 ma!“] Nohh, mis meeleavaldus see siis on?
 Kui siin kvara tehakse, siis on kindlasti direktor
 Lindt lähedal. Pange kähele, kas ta mitte kogu
 sisse ei torma?

Triptoff [kornab tuppa; metsiku väljanägemisega
 hulgas]. Kus on see inimene, kes siin näitemar-
 qusid loeb?

Agathe [kohkunult]. Jumala pärast! Kas teil süja-
 riist kaasas on?

Triptoff. Ei, ainult käsikirjad!

Hiller. Palun neid mitte tarvitusele võtta!

Triptoff [Hillerile]. Siin teie olite see napp, kes siin
 tükkisid loeb?

Hiller. Ei, mina olen ainult see napp, kes neid kir-
 jutab!

Triptoff [Rosenbergile]. Siis olite see teie. Inimene
 häbenege, pfui!

Rosenberg. Miks teie karjute pfui? Teie ei tnu-
 negi mind mitte.

Triptoff. Aga teie tegusid hunnan ma! Teie olite

siis ma olen türi tagasi saanud! Teie uskawa
olla mitme aasta pääle täis! Ja teie ei ole seda
lugenudgi!

Rosenberg. Jumalale tänu!

Trijstoff. Inimene, ärge aritage mind —

Rosenberg. Mis pärast mul Teie tükkisid tarvis
lugeda on? Ma olen ju siin ainult külas!

Trijstoff. Kuidagi, ma olen oma türi siia saanud,
olir leheniljed 12-st kuni 40-ni kokku kleebi-
nud — ja ma olen nad niisama kokku kleebitult
tagasi saanud. Mis ütlete teie selle kohta?

Rosenberg. Direktori härral oli viie lehenilje jõeale
lugemisest juba hirmu täis!

Trijstoff. Mis peab tegema, et selles teatrikantselis
iileildse sinu tükkisid loetakse?

Rosenberg. Kahtusid kirjutama, et kummi kalossid
ära on mahitatud.

Agathi. Karl, see mees on hirmus. Mista omuti
tahab?

Trijstoff. Ma nõuan armandmist! Ma olen käesegu-
seid kavalusi wälja mõelnud. Ma olen würewaatu-
lise kookmängu kaanele kirjutanud: „Surstmäng

kalmes maatuses" — kuid arjata! Kuis on selle
maja arjapidaja!

Hiller. Tulge poole tunni pärast jälle. Võib olla
on ta siis siin, et teid isiklikult välja visata.

Fristoff. Hää! Ma tulen tagasi! O! ma tulen
tagasi! [Ära].

Agathe. Mis pärast sarnastel inimestel mitte sea-
duslikult junnised ära ei löigata?

Hiller. Väene inimene, kes sellest ise aru ei saa,
et ta midagi ei või.

Rosenberg. Kojah, ta elab kunstist.

Hiller. Seep' see on! Sarnased kunstnikud elavad
kunstist, selle asemel et kunst neist elaks!

Rosenberg. Ütelge unuti, härra Hiller, kas teie ei tea,
kas härra Werther juba on lugenud, minu
„majari proua moodid“!

Hiller. Kust mina seda headma pean?

Rosenberg. Noh, ma arvasin ainult! Wabandage!

[Wahhaag]

Hiller. Kuhu unuti Lindt jääb! Kuu jääme veel
rongile hiljaks!

Rosenberg. Ütelge unuti, härra Hiller: kustsaadisin

kuuntele teie härra direktor Lindti nõnda hästi ?
Hiller. See on tõesti uskumata, mille vastu teie
 nõia mitte huvitust ei tunne !

Rosenberg. Noh, oled uneti haritud inimene.

kielge siis kustraadis —

[Direktor Werther astub sisse].

Rosenberg. Ma terwitan teid, direktori härra ! Ma
 ootan juba teid siin terve igaviku ! Mis teeb kunst ?

Werther. Tere, armas Hiller ! Sündlen kätt, armuline
 prona ! Noh, teie olete läbirukumisest õnnelikult
 ülesaanud.

Agathe. See ei olnud sugugi läbirukumine :

Werther. Õnnetigi, armuline prona ! Publikumi
 läbirukumise ! Iga mees tükk on prona nii-
 sunna kirjaniku andest, kui ka päältwaatajate
 andest. Üks neist mõlemist surrub pea alati
 läbi.

Rosenberg. Mis teeb kunst, direktori härra ?

Werther. Tal ei ole mingit igatsust teie järel !

Rosenberg. Seda ei või teie sugugi teada ! Kielge
 uneti, direktori härra, — et teie just hakkasite
 kunstist juttu tegema, — mis teeb mu tükk ?

Kas tõe oleks teada juba lugenud?

Werther. Jah!

Rosenberg. Kõik?

Werther. Uskumata! Esimeses vaatuses näeb wana majori prona näitelaval riidest lahti ja läheb wõdusse —

Rosenberg. Publikum saab hõiskama!

Killer. Publikumi esimene läbisõnumine.

Werther. Teises vaatuses näeb tütar näitelaval riidest lahti ja läheb wõdusse —

Rosenberg. Wõdusse, kus juba pruugi ja narskaja leitnant ees lamab.

Killer. Publikumi teine läbisõnumine.

Werther. Ja kolmandas vaatuses näeb wana majori ennast riidest lahti ja läheb wõdusse.

Rosenberg. Ja, selles tuis on wainu! Iha olen wa ainult asju walinud, mis juba sada korda ära on proowitud!

Werther. Ühildalt, see wärk on nii loll ja mõt-
teta, et ma sellest tükkist suurt sissetulekut
luodan saawat!

Rosenberg [rüümsalt]. On see üige, nägite teie

kott? Kas ta on vastu võetud?

Werther. Täiesti küsi! Poole tunni pärast on esimene proua.

Hiller. Waene Lindt!

Werther. Lindt ei tea sellest „uuest õnnetusest“ veel midagi. See kerkub pilvetest

Rosenberg. Kui ta teile mitte päha ei kukku, direktori härra!

Hiller [äritatult]. Kui teil vahast usute, et mina talle selle Hiobi sönneme viin, siis eksite teie! Jumalale tänu, et ma weerand tunni pärast ära sõidan!

Rosenberg. Ei ole teil sugugi tarvis, mina ütlen talle seda. Tige piskamiõda. Laske see aga ainult minu mure alla. Ma olen diplomat. Minu wana sõber, ilennäitejuht Bayreuthi - täepoolist - ütles ikka -

Agathe. Kas preili Senz na ennast näitelaval rildest lahti mõtab?

Werther. Ahidugi! Ilma preili Senzita ei wõi meie seda tükki üleüldse mängida. Tema pärast olen ma ta ju vastu võtnud.

Agathy. Karl, meie sõidame esimeseks etenduseks
sina

Rosenberg. Kas näete, direktori härra, kaks parii-
piletit olete teie juba ära müünud!

Hiller [nibedalt]. Hans, siin müüvad nad sinu
kunstnikuhinge ära.

Werther. Meie maksame hinge eest paremat hinda,
kui surat. Sindt saab muudugi pööranne olema.

Rosenberg. Laseme teda rahulikult pööranne olla!

Werther. Ta saab kuld sütitama —

Rosenberg. Sellega võib ta Varietis palju raha teenida!

Werther. Aga küll ta jääb jälle rahulikuks!

Hiller. Seda usin ma wauvalt! Sindt on idealist!

Werther. Kui teie ilma tunneste, ei oleks ei oleks
teie luuletaja, armas Hiller! Idealist on nälgane,
kes nõnda kanna austriite ja kawiari päale milis-
tab, kui ta ise wäl kuiva leiba sööb. Olete teie
juba kord ahju näinud, mis soojest wälja saadab
ilma et selle juures mitte süsa ei tawitaks?

Laske Sindtil kord neli nädalat järgemööda
wälja müüdnud maha olla, laske teda seda tunda,
mis see tähendab, oma suvenajas elada, oma

automobiliga sõita -

Hiller, Kivi raha teie Lindti tunneti :

Werther. O, mis on selle lühikese elu jaoksul juba paljude idealistidega tegunist olnud! [Kurva meelselt]. Ma usun sooguini, et mina ka nõrd samane olin.

Hiller. Arge pange pahaks: sest peab küll palju aega tagasi olema!

Werther. Mitte nii väga palju, armas Hiller! Kui vana kivi raha väärtust ei tunta, ei ole see küllagi suur asi idealist alla! Idealismus peab kõige peält maailmoni tuleproovist läbi käima - enne ei mõta ma mitte mütsi tema eest maha!

[Lindt ja Irene tulevad sisse].

Lindt [röömsalt]. Ah siin on ju veel darra korjandust koos! [Wastastixkune teretamine].

Karlakini, juuta laureator, oled sa armustuse juba lugenud?

Agathe. Jah, rahjuks. Need armustojad on toored inimesed.

Werther. Nad mahetavad ikka kunsti ja teatri ara, see on nende pääwiga.

Frene. Teie tükk ei oleud millalt dramatiline, see oli tema nõrkus.

Killer. Räägime surmatest ainult hääd! Minu tükk on surmud. Rõhu tema põrmule!

Lindt. Aga et sul andi on, seda on vähemalt teoks tunnistatud! Seda on palju, nii poiss!

Rosenberg. Kord elas mees, kes enese maha laskis, sest et arvustas tema kohta kirjanduses oli, et tal tulevikku kohta hääd lootused olla.

Ayathu. Ja selle pärast laskis ta ennast maha?

Rosenberg. See mees oli 90 aastat vana.

Werther. Siis teate õige maitseta mõrdlusi, Rosenberg!

Lindt [naudes]. Laske teda, lapsed, mul on tänna nii suurepäraline tüju, ma tunnen, et ma tänna mul mõne õige hääd teate saan, midagi, mille üle ma südamest rõõmustan!

[Räägib Killeri abielupaariga].

Frene [tasa Wertherile] ka tänan teid! Ma rõõmustan kui laps selle osa üle!

Werther. Te saate suurepäraline olema! Alage aluspesu kirjanduses!

Irene. Ärge olge nii terava keelega! — Sindt ei

teia veel midagi?

Rosenberg. Mitte silpi! Aga ma ütlen talle.

Irene. Aga mitte! Täpselt seda veel enne proua

kuuda saama. Ma olen talle kõige parema

kuju teinud.

Sindt [hääs kuju nende poole]. Mis kumedaid
plaanisid saäl siis sepsitatakse?

Werther [uisama]. Cäsari tapmist!

Sindt. Waadake ette, et tema waim teil kodu-
waima ei hakka. [Sobiseb Hilleriga edasi].

Werther [tasa]. Kui meie mõlemad Hillerid war-
salisse oleme wiinud, tulime siia tagasi.

Mina pööran jutu õige aine pääle. Rosen-
berg, kui jäate wesi ette seisma ja waatate läbi
wõtmeangu.

Rosenberg. Ma pean waatama läbi wõtmeangu.

Seda ei ole ma veel kunagi teinud oma elus.

Werther. Siis teie seda nüüd!

Rosenberg. Täpselt aga ennast keset tuba hoidma.

Paremat puult ei ole läbi wõtmeangu näha.

Werther. Kust teie siis seda teate? Kui mina heltsi
kukkuksid lasein, tulite teie sisse ja annate jändist

Sindile leada. Aga pikka müda! Ettevaatlikult ja rõnalt! Kuulete?

Sindt (magu enne). Selle aja sees võib juba terve senati ära tappa. Mis osa siis teil Cäsari tapmise jiwus on, Rosenberg?

Rosenberg. Ma panen teile ajalehte.

Sindt. Lapsed, lõpetage oma wandseltsi koosolek ära, rong ei wota mitte. Wõi oled sa, Karla, asja järele mõtelnud ja jääd meel päewaks siia?

Hiller. Ei, ma sõidan, enne kui lõuna-lehed ilmuvad.

Sindt. See on õigus! Mis sa na siin lamibapäädega õnnistud linnas tegema peaksid? Lätikurkumund sa ju oled, ja -

Agathe. See ei olnud sugugi lätikurkumine.

Sindt. Ma tahan seda wankris ^{nüüd} maksalini selgeks teha. Kas tui kaasa sõidate, Werther?

Werther. Ahidugi!

Sindt. Ja sina, Irene?

Irene. Härra ja proua Hiller wabandawad mind. Mul on tarwis veel näitejuhiga sõnelda.

Sindt. Kas ta härra siis taatrisse tuleb? Proua ei

Ole juu.

88.

Trini [kohmetult]. Ta ütles, et ta tulevat.

Lindt. So, so! - Nägemiseni siis!

Trini [härra ja proua Killeri]. Hääd neisi! Ja nägemiseni!

Hiller. Tänan! Kui Jumal tahab, mängite teie järgmise labakukumise juures jälle kaasa!

Jumalaga!

Agathe. Jumalaga, armas preili!

Rosenberg. Jumalaga! Hilleri härra, möteldge Amer-
rika pääle! [Lindt, Werther, Hiller ja Agathe par-
male pooli ära].

[Trini ja Rosenberg väinivad kohmetult lühik-
kest üega].

Rosenberg. Kas teile minu siinolek vastu meelt on?

Trini. Aga sugugi mitte. Huidas teie seele pääle
tulete?

Rosenberg. Ma tean omati, et minu pääle siin
teatris vähe pilnawalt waadatakse. Kui mulle
„tere“ üteldakse, möteldakse selle juures „juma-
laga!“ Kui ma siin kellegiga räägin, on mul
ikka see tundmus, nagu oleks tal mur puss.

[Wainse kibedusega]. Kui mind mitte minu agentur
selleks ei sunniks, ei tuleks ma mitte siia!

Jure [hüätatult.] Seda kujutate teie ainult
omale ette. Teie olete siin kõikidele hää tuttaw.

Rosenberg. Seni kui neil mind tarwis on! -

Armas preili, minu äri ei ole lõbu. Kui ma trip-
pi mõnda üles lähen, mõtlen ma inka: missu-
guse kehajaoga sa kõigepäält alla tuleb?

Piltlikult räägitud muridugi! - Ma tunnen ise,
ma ei ole mitte meeldivate inimeste hulgast. Kui
teil, preili, kehas valud on, siis itlevad inimesed
osawõtlikult: „Hääd paranemist!“ - Kui mul
keha valud on, naeratawad nad: „Rosenberg,
missuguse naljaka näo teie teete!“

Jure. Ärge ometi seda uskuge! Mulle olete teie
päril sümpatiline.

Rosenberg. Tõesti? Kas ma seda tõepoolest olen?

[Astub lähemale] Jah, preili Lenz, teil on kerge oma
südamet haadusega pillata. - Ma olen kind ühist
kuningast lugenud, - ma arvan, see oli mõni Roo-
ma kuningas, ehk midagi selle sarnast wana-
sarti - sellel on muutunud kõik, mille külge ta

puustus, kullaks. Samane õnn on aga ka ainult kuningal. Teil muutuvad ka kõik sõnad, mis teil oma keelega pöördutate, kullaks.

Jrene. Teil lähete ju päris luuliseks, Rosenberg!

Rosenberg. Tõde on ikka luulise. Aga ma saan kohe jälle - profaliseks, ärge kartke ühtegi!

Ma olen luulega sellisemas vaheservas, nagu sugulastega, kellega kõige paremini läbisaadakse, kui neid võimalikult harva näha saab.

[Chrast usaldawalt]. Ja onti, ma võiksin tarvitada oma elus natuke rohkem iludust väga hästi. Ma tunnen ennast sagedasti väga ühiseks olevat!

Jrene. See on inimlike saatuse.

Rosenberg. Kui ma nii inimesi vaatam, kellega ma kokkuvõttes istun, tulin ma enesele ette, kui kannikene kannapüksid ette. Teil on muidugi ikka iludust oma ümber. Teil on terwis ainult peeglis- se vaadata. Teil näokest tahaksin ma sagedamini näha . . . .

Jrene. Ma kingin teile oma päevapildi, kui see teile võmmu teeb.

Rosenberg. Ma annan teile oma vastu! - Kas teate,

mis ma teie pildiga teen?

Jure. Kahi?

Rosenberg. Ma panen ta enesest nimerdatud raamisse ja riputan ta oma woodi kohta üles. - Teie võite mureta olla, ma ei lase mitte võõraid inimesi oma magamise tuppa! - Kui ma siis hommiku üles tõusen -

Jure. Teie satute jälle lullekujusse! Jooge klaas vett, Rosenberg!

Rosenberg. Ka teie ei hvali minust, armas preili! Teie võite uskuda mind: ma olen iseenest päris häva mees!

Jure. Mui usun seda teist, ehk teie küll seda ise ütlete.

Rosenberg. Kes minu vastu on sõbralik, võib saada minu käest rõõmu. Ainult natuke armastust peab minu vastu üles näitama. Ma olen nagu triiphoone taim, kes lõhnab ainult siis, kui kantakse ta eest hoolt. Ma panen oma tundmised väga nõrgelt kasu kandama. Kui keegi on minu vastu sõbralik või hoopis, siis tasun ma seda talle päris liiakasumõtja protsentidega

tagasi. Tseäranis, kui oldakse minu vastu
sübralise. Naisterahval oleks minu juures väga
hääd olla. Väga hääd, armas preili! [astub veel lähem-
male].

Truu. Misparast teie siis näist ei võta, Rosenberg?
Rosenberg. Aga olen seda omale ka juba päris
kõsiselt ette võtnud. Juba ammu olen ma en-
selle ütelnud: Sa oled selles vanaduses, kus sa mõt-
lema pead naesewõtmise peäle. Sest waadake,
mis on siis sarnane prissimes ilma lasteta väest?
Ta on nagu romaar, kus on üeldud: „Järg tuleb“
ja järg ei tule mitte. Kui me unistame inka oma
lastest, et nad paremad ümberilmad on. Ku me
näeme oma järilkulijaid inka ühes aste kõrgemal.
Kas ei ole mitte õige: Kui ahwid mitte siqinemed ei
oleks, siis ei oleks ka inimesi.

Truu. Kas ahwidile selle eest just tänuks peab
olema?

Rosenberg. Sellel ahwil, millest olete teie wälja wõr-
sunud, tahassin ma suudelda kõike nelja nätt!
Waadake, preili, mille eest tehtakse tööd suurema
häämelega, kui laste eest? Mis kasu on mul

sellist, kui ma olen oma äriaga rahul. Ja ma võin olla rahul temaga. Ma võiksin toita naist väga hästi, väga hästi, preili Irene.

Irene [pinlikult püüdnud]. Küünd teidate teie aga oma lubamist proosaliseks saada, liiga aga- ralt!

Rosenberg. Ärge seda ütlege! Teie mitte! Teie kuu- lekestelt ei tahaks ma lahkust kuulda! Cöpsin ei kahi mitte rääkuda! Teie poolt tahan ma ainult hääd kuulda! Ainult hääd! Sest ma ei tea mitte, kas teie olete seda juba täiele pannud - ma armas- tan teid! Tõesti, ma armastan teid! [Pötwili]

Preili Senz, Irene, ma palun teid - kas sa tahad saada minu naiseks?

Irene. Tõusku üles, ma palun teid - jätku mind sullega rahule!

Rosenberg. Enne anna mulle vastust! Kas sa tahad saada minu naiseks?

Irene. Ma armastan Hans'i!

Rosenberg. See peab siis muidugi lõppema, kui teie minu naine olete.

Irene. Ma armastan teda nii palavalt, et ma kunagi

teise minu naiseks ei või saada.

[Suhikene wakaas]

Rosenberg [arganööda ilustõustes]. Teie armastate tead-
jah - siis ei ole midagi teha! - - jah, nõnda käib
minu käsi iska: õnn sõidab kiirrongiga ja mina
minu sõita waevalt segarongis! Kas ma olen
pahandanud teid, Irene [cuttu parandades] preili
Lene?

Irene [narratades]. Ei! Kui ma igapähe pääle, kes
mulle armawalduse teeb, wihases saaks siis
peaks mul terve teater wihamehi täis olema!
Ärime räägime enam sellest!

Rosenberg. Ärime räägime enam sellest! - Teie
lähete siis Lindile mehele?

Irene. Ta ei ole meil muu kätt palunud.

Rosenberg. Seda võib teist arvata. Ei ole ju midagi
aunalamat ma pääl kui genie! Iga tüki
anipraadi juures, mis ma süön, mõtlen ma:

„Jumalale tänu, et mina mitte genie ei ole! Muide
oleks ilus anipraad ainult tüki saia leiba!“ Koh,
Lindt saab paluma teie kätt - warsti juba -
lassee ainult mind tõimelada. -

Trene [agedalt]. Ma tahan iga palumata rahule-
segamise ära!

Rosenberg. Käomeelega ei oleks ma seda niisugisii
mitte teinud. Sest mis teab, kui kauas Lindt
veel teatri direktoriks jääb?

Trene. Mis see peab tähendama?

Rosenberg. See peab tähendama, et ma näen
tulvat viisist. Minu aimdust võib niisama
usaldada kui jooksjat haigust: ma tunnen juba
ette ära, missugune ilm tuleb. Lindt ei ole mitte
kuna enam teatri direktor.

Trene. Kes teda siis siit välja kirjeldab?

Rosenberg. Ta ise! Ta on omelti wandunud: nii
pea nii janti etendusse, paneb ta amiti maha.
Ja Lindt ei muura oma wanni! Ta on juba
nii ilma südantunnistusega!

Trene. Teie usute siis tõesti...?

Rosenberg. Kas ma usun!

[Waheracy]

Trene [kindlalt]. Ma ei mängi mitte kaasa!

Rosenberg [kohkunult]. Teie ei taha mitte kaasa
mängida? Minu jandis mitte kaasa mängida?

Seda ei taha tei ometi mitte minuga teha?

Irene. Ma ei mängi mitte kaasa.

Rosenberg. Ja direktor Werther? Tema teista ei saa ta seda tunni mitte elendada! Ja tal on sissetulekut vaja! Preili Lenz - ärge tehke mitte rumalusi - ärge naljatage mitte nõnda tähtsa asja juures. -

Irene. Ma ei mängi mitte kaasa!

[Sindti hääl taga näitelava].

Rosenberg [nõuntalt]. Mis pean ma nüüd teile ette rääkima, et tei võtaksite mõistuse päha? - Ja nüüd peab parajasti Sindt siia wahile tulema! [Täälkäivalt]. Mõtlege järele [weel kord Sindti hääl] - mõtlege järele, seni kui ma wõtmeauku läbi waatan - ma ei palu ka kunagi enam tei näht - armas preili - [Ruttu keskelt ära. Selsamal silmapilgul tulewad Sindt ja Werther paremalt poolt sisse].

Sindt. Ah, Irene, kas sa oled näitejuhiga rääkinud?

Irene. Jah, ei ole midagi tähtsat.

Sindt. Inulise. Näitejuht tuli sel ajal, kui ta sinuga siin rääkis, meie sultsal wastu.

Werther. Teie olete valesti näinud, armuwend!
 Mulle on ka seda sagedasti juhtunud: siin on
 üks aiawilja kaupmees, see on näitejuhiga kan-
 gesti ühte mardur. —

Lindt. See oli sellest aiawilja kaupmehest igatahes
 väga armas, et ta mind teratas. [Käätajuliselt].
 Minu silmad ja näostus jäävad rüheldse wi-
 nasele ajale vähe nõrgemaks: eila tekkisid mulle
 meie näitlejad Schiller ja Schuster vastu. Schiller,
 see berlinlane, teratas mind kõige punktarnas Sax-
 sa muusikus; Schuster, shwablane, selatab mulle
 laimata Amerika muusikus, nagu seda operette-
 dis tarvitakse. „An yes, kuidas wäsi wäib, dear old
 director?“ „Kas teie hullus olete läinud?“ küsim-
 ma. „Et, armas härra director,“ naerab Schiller, „meie
 studime ainult uut kunstitead, kui teie armu-
 linnult lobate!“

Werther. Näitlejate naljad! Muid midagi!

Frene. Need mõlemad olivad iska naljakambad.

Lindt. Ma ei ole ka enam selle üle pääd murdnud!

[Istuvad]. Werther, kas teate, et ma wimmastel
 päewadel paljus meie mõlemate üle järele olen mõtel-

nud? See on õieti väga rahju, et meil nõnda halvasti teineteisega läbi saame.

Jannu. Kas sa seda „juba“ märkad?

Werther. Mille läbisäämine on ju päris häda.

Täie söömata, ja mina ei tee sellest vääljat. Parem ei ole vahetord ka kõige truuimate sõprade vahel mitte.

Lindt. Suis ei ole paremat sõpra olemas, kui armu vaenlane! Armas ametisind, kui meie kunst-
waated ma kunagi rookku ei sünni -

Werther. Aga just sellel põllul oleme meie käitsa
ihus arvamisest! Arvate teie, et mina ei tea, et kõige
häid, mis ma teile etendamisest ette panen,
ilma kunsti väärtuseta on? Mille waated lähe-
wad ainult raha väärtuse kohta lahku.

Lindt. Kui teiega ma ainult 5 minutit rääkida
võisin, ilma et selle juures sõna „ raha “ ei tarvi-
tadaks.

Werther. Iga haige räägib oma hädest. Minu häda
on raha! Kui meie mitte mõnda janti selle hai-
guse vastu tarvitusele ei võtta, siis muutub ta
niimaks pankrotiks! [Ta lasel raamatu kinnuda

Wäatal keskuse poole. Rosenberg, ei tule mitte sisse).

Sindt [narratades]. Kui palju kui ma mäletan, on selle maja nimi Goethe-teater, aga mitte Rinaldini-teater. Ma olen kunstnik, aga mitte pangapidaja.

Ireri. Võib ka mõlemat korraga olla!

Sindt [agunööda iseka rahkem äritatult]. On isegi inimesi, kes oma armastuse laulud ajalehtedele ära müüvad! Samased inimesed peassivad avalikkude naesterahwaste wäest lõbutundmust õppima!

Ireri. Palun vähem küsedust! Ma ei armasta roosisid, mis muustubaks järel lõhnawad.

Sindt. Ja mina ei armasta tundmusi, mis siidist alusundrukuid kannawad!

Werther. Ärge teotage siidist alusundrukuid, nad mängivad kunstis väga häätigevat osa!

Ireri. Minu oma ei ole israga mid äramastud.

Werther. Võib olla tulid ta ühis selle teatriga oksjonile!

Sindt. Ma süwen parem aussa soldatina kunsti lahinguväljal, kui ma alusundruse taha ennast ära seidan!

Werther. Tere hindate reisukarda walesti: kunsti lahinguwäljal ei saa rumma, sääl lastakse ainult sandiks.

Sindt. Just selliparast ei taha ma, et mind hingeliselt saiwiks tehtakse! Kui ma oma plaanidega põhjalt wajan, siis peab see ka uus mererühesünn olema!

Werther. Ja minu taskust marsetakse matuse kuld!
Ma tänan!

Frene. Hans, kui sa nii räägid, wõiksin ma sind lihtsalt musutada!

Werther [kasa Frenele]. Kas te jäate rohe woi!
Kõtelge meie jandi pääle!

Frene [poorab ennast kõrwale].

Sindt. Kunstitempel näib ära näinud olewat.
Kui sa sügawast südame põhjast auusa ja puhta sõna sääl hiiad, siis wairib wasturaja, kui sa aga usna kasa mõni niikuse, mõni kahenõelise sõna sosistad, siis kajab sulle hõiskades igast nurgast wastu.

Werther. Ja mis sellest järgneb? Et seda mis uus ja puhas, onole peab pidama. Wõtke see taskus kord mitte teatriükkide wäljawaliku juures prantili-

sellt farwitusele. [Laseb raamatu uuesti kinnuda,
waatab unse poole. Rosenberg ei tule mitte sisse].

Sindt [lõtab raamatu üles] Teie näsi wabiseb
ju tänai nagu kalle saba. [Annab kalle raamatu
nõtte]

Werther. Rahalugemisest kindlasti mitte! Täna!

Sindt. Ärge unustage: kunagi ei ole inimesed muu-
set rahakotiga kirjutatud.

Jane. Küll aga loorberi pärjaga. Tagajärg on
üas.

Sindt. Ei, tuhat korda ei! Elus on isaks ja isaks
ainult armastusel õigus. Ja nõnda on see
kunstis. Ma ei too mitte kinni näitelawale, et
raha wõi suur tagajärgesid loodan, waid selle-
pärast, et ma tunni armastan! Ei oleks mul seda
armastust kunstivõ vastu, kuidas sindassin
ma siis wõitluses publikumiga vastu panna.

Werther. Wõi wõitlusele kohtupristawiga.

Sindt. Selle wõitluse jatan ma teie hualde! Minu
armastust ei saa mul üksigi kohtupristaw üles-
kirjutada!

Jane. Kas teie jälle kiitsete harknate? Ei ole
täiwalist samast wana naist olemas, kui noor mees!

Sindt: Ei saa ju ilma tiilitsemiseta! Werther tahab mulle alati plexist soovariistu pihku pista, mulle, kes ma nii hädasõnlikku vastasega, nagu publicum seda on, võitlema!

Werther. Publicumist saadakse ainult sarnaste soovariistadega jagu! Engege uneti armustisem selle kohta, mis mäitelaval ette kantakse, kui teie ei usu!

Sindt. Ma tahan teile just vastandit tükis teha.

[Waimustuse hoos]. Ja, see on õigus, publicum on hüdra, soovapäoline elukas. Aga mina olen Herkules, kes ta surmal! Ma olen seda unale varandunud pean oma wannet! [Werther viskab viha-

selt ja kõigest jõust rasmatu pörandale, maatab keskkuse poole]. Ja kui praegu üks ingel ise siia sisse astuks --

Rosenberg [tuleb sisse, tahab Sindti kaalustada].

Direktori härra, tuhat tänu! tuhat tänu!

[Wõtab kohmetanud Sindti käest kinni]

Sindt. Mis see on? Mis see peab tähendama? Mille eest tänu?

Jrene [pöörab kõrwale]

Rosenberg. mille eest? Et teie minu kiisi vastu võtate! Teie etendate omelti minu kiisei, ja juri proua moodi! Kas teie seda veel ei tea? [Tasa Wertherile]. Kas ei ole ma ettevaatlikult kalle seda katamud?

Sindt [karjudes]. See on salaplaan! Mind tahetakse kodu ära nägistada! Aga teie eksite! Irene, sina ei mängi mitte kausa! Kas sa kuuled? Ma keelan sulle see ära, ma keelan sulle ära!

Irene. Sa kuuled? Or-nisugune rääkimise viis! Kas ma laps olen?

Sindt. Ole sa, mis tahes! Ma keelan sulle ära! Ma ei kannata, et sa ennast - mind - niid kõike alandad!

Irene. Ja sina arvad, et ma omale midagi ära keelata lasen? Kas ma sinu mängurann olen?

[Karab kramplikult].

Rosenberg [plaksutab nääsa]. Kui peate teie suures riidest lahti võtmise etteastis teises waatuses naer-ma, siis võin ma saja etenduse eest vastu-tada! Duse ei kriika na mitte ilusamini.

Sindt [nihka pärast meelitu]. Sa ei astu selles jandis

mitte näitelasvale. Kenderamade ruusistega kiskun
ma sind säält alla! - Irene - ma hviatan
sind - õnnetus sinuile - ma ei tea mitte, mis ma
teen. - [Linnu]

Rosenberg. See tuleb mulle ka nii ette!

Irene. Arvad sa, et ma kardan? Selli silmapilgu-
ni kahtlesin ma, kas ma seda osa mängima
pean. Küüd aga tean ma: ma mängin teda!
cha tahan temas mõta! Sinu kiuste mängin ma
teda! Ja see peab mu armsam teatri õhtu
olema!

Werther [kasa]. Ärgel asja liiga pingule ajage!

Irene. Kas mul ei tohi enam oma tahtmist
olla. Pean ma igavesti sinu õpilaseks ja sinu
ministriks jääma? Ei mu sõber, mina olen
kõige oma tahtmist juures otsuseandja. Minu
pää mõis niisama kõva olla, kui sinu oma!

Räänuga mõtan ma selle katse ette! [Tavainis
väsimult]

Rosenberg [pöulnõvasti]. Oi, oi - olen ma rõõmus,
et ma teda ei ole mõtnud naieks!

Lindt [hõustalt]. Irene - sa ei saaminust aru -

asi ei püütu sügugi minusse — ma olen wast
liiga äkiline olund — ma palun sind — kuulid
sa — ma palun sind — [põlvitab ta ette] ära
mängi seda osa! Ära anna ümra käte selle
sala septsuseks! Chinu au on kaalu pääl!

[Paludes]. Aga palun sind! — Irene!

Rosenberg. Sääb olen ma tänas ka kurd juba põl-
vitanud.

Irene. Arvad sa mind sel kombel tü maks
teha? Kas muiri ka meelitada mõit? — Ei,
sa moonutad ennasti asjata! Aga mängin!

Küige suurena lobutundmusega võtan ma
selle osa kätte! Ja ilus saan ma olema.

Sa ise pead mind kui inet vaatlema! Ma
saan iluvoolava elurõõmu rahastus olema!

Õo, kuidas ma esimese etenduse üle rõõmu tun-
nen.

Sindt [on üles karanud]. Tehke siis, mis tahate! —
chul ei ole siin enam midagi otsida!

Witther. Aga armas ametivend —

Sindt. Minatü ametivend? See sõna püüdis wul, et
mind rahakordse rutuga äärmisema sundida!

[Formal wase pooli].

Fripstoff [sissetulles, pörkab talle wastu].

Lindt [warjub talle wastu]. Mis see mameduss
sint tahab?

Fripstoff [inestamult]. Mis oles sinu paar käsiri-
kirja —

Lindt. Antse siia! [Kisub tal nad wäest ära].

Ainult mitte häbeneda! Mis oleme ju sinu Goethe-
teatris! [Sub]. „Amalia pimesoolis — hingeline
muutus miis waatuses.” — wastu wäetud! Tuleb
etenduseli! [Miskab ta pörandale]. „Keero, näite-
mäng kolmeks õhtuks eelmänguga” — wastu
wäetud! Kõige suurema rõõmuga wastu wäe-
tud. On juba üksiküks, mis sinu mängu-
kavase! [Wagu enne]. Subage amale ünni soo-
widu; teid olite äige mees selle teatri jaoks:

teie näite kole andeta wälja! — „Fulietti
pitsidega alus püksid, ühes Saksa lustmäng!” —
wastu wäetud, kuhakordse rõõmuga wastu
wäetud. Pitsidega püksid on meie kõwem
sõltaj! Kas teil ei ole mid käsikirja?

[Wagu enne]. Wähest näni sängidega jant?

Friptaff [kogeldes]. Siin mitte - aga kodus -
Lindt. Tõuge ta siia, saate siia! Mida
 halvem, seda parem! Kas teil mõni lastetüd-
 rusk ei ole, kes lüüritab? Meie kanname teinud
 tööd ette! Oo, meil ei ole elarõõmisi!
 Näik olla tunnete teie mõnda imejat last,
 kes kirjariik on? Tõuge ta siia, meie otsime
 sellesarnast juba ammu!

Werther. Lindt, armas Lindt -

Jure [teda kagasi hoides]. Laske teda. Ta ei
 kahtnud teisiti.

Rosenberg [ettevaatlikult Lindtile]. Imejat last -
 kirjariikku mõiksin minna teile ehk muret-
 seda.

Teatri tütar [astub sisse]. Näitejuht palub
 härrarid proovile!

Rosenberg. Me tuleme kohe!

[Teatri tütar ära].

Werther. Lindt, kuulge oneti -

Lindt [keerab kalle selja].

Rosenberg [Wertheriga ära minnes]. Tähtsime
 parem, direktori härra! Ta ei näi hääs tüjus
 olevat.

Sindt [Trenele, paludes]. Irene!

Irene. Ei! [Ära].

[Wahiaeg].

Tripstoff [kohmetanult]. Wäga auustatud hää-
tegija! Ah süda sunnis mind teile rõige
süganamast hinge põhjast soovja tänu —

Sindt [segaselt]. Hää küll! — Uinge!

Tripstoff. Wimmaks on mul õnnes laimud,
kundiat selle kõise kunsti jaoks, mis mind
kann — [Wahib, sest et Sindt edasi-tagasi
käib ja teda mitte ei kuule].

[Wahiaeg].

Sindt [nutab Tripstoffi käsikirjad pörandalt üles,
istub nagu pool uue puidi juurde ja loeb
masinlikult, paalwaljult]. „Keero — näite-
mäng kolmes õhtus eelmänguga — Ette-
aste Keero lossis — tagasinas tõuseb päi-
kine üles —

Keero. Kolm draamadunlast tapre einess
mull! Kristlaste wurd mul tooge, et mäikes
supelda. chris naerad sa, Tribulsio — ”

[Muttis]. Ja seda minu teatris! Minu Goethe =

keedris! [Sasib nuttes pääi nätte wahle langjela.
Äkitrekt näib tumast naqur möni päästaw
möte läbi, kargab üles, peatab ja nuttab siis
teistele järele].

Triptoff [talle inustanult järelewaadates]. Nüüd
 juakseb ta minema - just nüüd, kus ma
 tema näest raha ette paluda tahaksin. . . .

[Esirise langab].

Kolmas vaatetus.

[Seesama näitelawa. Tagaseinal ripub suur pilt, mis Lindti näitleja seisakut kujutab. Pärja-
lindid, teatri sedulid seinadel. Ruum on rikkalt
kuuseoksadega ehitud. Töölised on uuesti juurde
kõrberi-pothide ühissiadmisega ametis].

Rosenberg [frankis; tööliselt]. Mii! Punn siia! —
Enam paremale poole! —

Üks tööline. Kas see nii hästi on, doktori härra?

Rosenberg. Ärge ütlege mitte alati mulle „doktor“!
Tõrjaha ma teile isegi ei anna! [Taastub was-
deldes ühe sammuga tagasi]. Ilus näib ta wälja!
Hästi olen ma arvanud kind! Oh wana süber,
ülemnäitejuht meiningrite juures, ütles alati —
täpsest —

Üks tööline. Kas me nüüd minna wõime, dok-
tori härra?

Rosenberg. Te wõiksite juba ammu läinud olla! —
See tähendab, kas juba mehed wälja on wälitud,
kas prouli Lengil pääle etenduse hobused eest ära

peavad rakendama?

Üks teine tüeline. Muidugi dooktori härra! On võis korralisult tehtud!

Rosenberg. Noh, siis naduge! [Töölisel ära, Rosen- berg lähleb telefoni juurde ja helistab] „Lutz“: —

„Ja, tulge õige siia!“ — Noh, mis sa ütled, Werther?“
Werther [kes seni osavõtmatu edasi-tagasi ronis].
Ma olen keeletu.

Rosenberg. Seda ei ole minule veel ialgi juhtu- nud! — Miks ei ole sul seljas täna frakki?

Werther. Miks ei ole sa täna oma aunitähti rinda pannud?

Rosenberg. Eitaks sellepärast, et ma demonrat olen ja teisaks sellepärast, et mul mid ei ole.

Werther. Ja mina ei ole sellepärast frakki selga kōmmanud, et mulle see terve lugu siin ei meeldi!

Rosenberg. Ja kui pärast päevapiltiis tuleb ja terve loo ules võtab? Mis siis?

Werther. Päevapiltiisid oleid sa ka tellinud? — Ma annan, see pidi pōris kodune, väike piduse olima.

Rosenberg. Seda ta na on! Päril erapidu! Ainult aja-
kirjanduse olene kutsumud! - Kuule, ma olen
daamede suuks kõne salmides teinud - kas olen
sulle ette?

Werther. Rosenberg, ma olen wana, hädise tervi-
sega inimene.

Rosenberg. Kõne on nimelt kõesti hääd. - Kaks küm-
mend marna maksis ta mul. Ah, Goethe olese
tema eest rohkem nõudnud, aga -

Lutz [sisse astudis]. Härra Rosenberg, teie soovi-
site?

Rosenberg. Kas laulselts juba siin on?

Werther [ohkab halenaljakalt].

Lutz. Ta seisab all õnes, härra Rosenberg.

Rosenberg. Kui ma märku annan, siis peab ta
algama. Mida nad siis tahavad kuulda, need
ühendatud lausud?

Lutz. Kõigepäält: Jehowa pääw on see!

Rosenberg. Hääd, wäga hääd! Usklikkus awaldab
walitsuse pääle ikka hääd mõju!

Lutz. Ja siis: Mu Isamaa on Saksamaa.

Rosenberg. Inimparaline! Isamaalus awaldab waimulikunde
pääle alati hääd mõju!

Werther [naerab].

Rosenberg. Mis sa naerad?

Werther. Ma rõõmustan sinu demokraatlike meel-
suse üle.

Rosenberg. Armas sõber! Carnocheaga peab kaasa
huluma. — Kuidas siis all lugu tendentsiga on?

Lutz. Hilgaw. Publikum on wainustatud! —
Näitelaval on juba terwed lillmäed. Terwed
lillmäed.

Rosenberg. Ja, lilled on waja! Lilled on kunstnik-
kudele see, mis kompwend lastele! Kui kargel
siis tendus on?

Lutz. Teine waatus on warsti läbi. Siis tuleb veel
lühikene lõpawaatus. Ja siis peab härra direktor
Lind ehte valmistamata wäikse karnukone pub-
likumile.

Rosenberg. Mille kallal ta juba kahessa päewa
higistab! Sõnad on tal juba kaunis hästi pääs,
ainult „pisaratest wärisew hääl” ei tulle veel
hästi wälja. — Ma lähen õige natuke tema juur-
de alla! Ma olen ju tema parun käsi — tema
kõnetorn, nõnda ütelda. — Kui keegi mu järel
küsib, ütelge, et ma tulen wõhu tagasi. [Ära].

Werther. Now, Lutz, mis on teie arwamine selle

jandi kohta?

Lutz. Mul on siin ainult „amet” mitte „arvamine”.

Werther. Jumala pärast, ärge siin oma klassiliste teadmistega uhkustage! — Kas seda juba keegi on kuulnud, et teatri viieaastast kestust jubileumiks piiritletakse?

Lutz. Härra direktor Sind on seda nii käskinud.

Werther. Ma tean. — Minu meelest on, nagu sada-
daks kuld Brantzen'i kiiri välja. Imelikka
pilka näed sa, kui sa kunstijumaldaajat niusuguste
kiirtega läbi valgustad. . . Ei peaks ühtegi
inimest enne tema surma idealistiks nime-
tama! Lutz, kui palju telegrammisid on seni
tulnud?

Lutz. Kaks sada viisteistkümmend. Kende seas
sada üheksakümmend kuus riimitud.

Werther [ohates]. Riimideta telegrammisid ta-
haksin ma pärast lugeda.

Lutz. Härra direktor on täna, meie aapäeval, nii
kurva meelne?

Werther. Ma mistlen selle päält, et meie selle teatri
„Iphigeniaga” avasime. . . ja täna? — Ei oleks

uskumud, et Greeka ohvisaltor ja Majori proua
säng üksteisega nii lähidalt sugulased on.

Lutz. Kuid me saame ju loorberisid loorberide
järel, härra direktor.

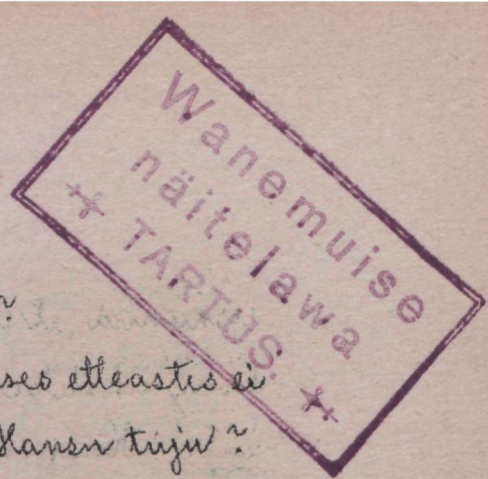
Werther. Armas Lutz, vahe nende pängede vahel,
nii me haudade päält paneme, ja nende vahel,
milledega me oma kunstnikka ehime, ei ole
mitte liiga suur. Kunstniku südames peab pal-
ju ära surunud olema, enne kui maailm temale
loorberisi püüab. — Politseipresident kuulutab
auehindasid röövmörtfukate äraandjatele välja,
publikum paluste äraandjatele. — Kas mäletate
veel, kuidas proua Lent viie aasta eest „Iphigeniat“
mängis? Ilusad sõnad särasivad tema huultel
nagu kaste õilme pääl. Ja kui imeilus ta välja-
nägi. Pikk, Greeka müü, mis tema liikmeid kat-
tis — nii puutumata ja kõrge —

Irene [astub sisse. Sügavalt välja löigatud näi-
telava ülikonnas, mis jalad kangile katteda jätab.

Tal on väike pompadour näis]. Kas Hans ei ole
siin, pansukine?

Lutz. Härra direktor Lindt on all sekretariaadis.

Werther. Kas teine waatus mõnda on?

Irene. Ja! Kolmanda waatuses esimeses etteastis ei ole midagi teha. — Kuidas on Hansu tüju?

Werther. Me ei ole temaga täna veel kõnelenud. Tal on täna ainult iseenese jaoks aega.

Irene. Iseenese jaoks? Selle külalise jaoks on inimestel küige harvemini aega.

Werther. Mis sa siis Hansust kartsid?

Irene [pilguga Sutzu peale]. Hm!

Sutz. Ma tahan nüüd küll jälle minna?

Werther [naerdes]. Sutz, teie olete suurepäraline mees! Kui ometi ülemad oma alamatest ka nii terawalt läbinäeksid, kui alamad oma ülematest! — Ütelge üige, Sutz, kas härra Lindt ka teid tänasel asepäewal meelis on pidanud? Kas teie palgakõrgendust või mõnda kingitust olete saanud?

Sutz [kehitateb õlaseid].

Werther. Sedas ma mõtlesin! Siis on ruttu rikkaks saanud rahakotil on ainult sissepistmise auks, mitte väljavõtmise auks. — Koh, küll ma teid peale mõtlen. Hääd terwist, Sutz!

[Sutz ära]

Jrene. Sa ei peaks tema juuresolekul mitte nii kõnelda!

Werther. Aga nimelt! Kurisega mõtetelt võib teravus ära võtta, kui neid välja ütled, enne kui ta need lõpule on mõeldud.

Jrene. Või ta ässitakse üles!

Werther. Kii pea, kui pomm on lõhkenud, ei ole ta hädavajalik.

Jrene. Siis katjun mina lõhkemisega ütata.

Werther. Kas siis sina ka rahul ei ole?

Jrene [sügavalt hingates]. Ah Jumal!

Walter. Kas sa sellepärast nii sügavalt ahnad, et sa õnnetu, või sellepärast, et su kostüüm nii sügavalt välja on lõigatud?

Jrene. Häbene, Werther.

Werther. Ohisepärast? Ilus naine näitab oma hinge ainult siis, kui see tema ihu hästi ehk.

Jrene [pahaselt]. Ilus naine! Ilus naine! Kui ma seda mitte alati ei peaks kuulma! —

Ilus! Ilus! Kas ma siis mitte midagi muud ei ole kui ilus?

Werther. Ja, mis sa siis ühe veel tahad olla?

Juni. Kas ilm kunagi selle järele on küsi-
nud, kas Homer ehk Dante ilusad mehed
on olnud? — Mida luen ma ajalehtede ar-
vustusest? Preili Senz nägi õitsew wälja,
preili Senz nägi hiilgaw wälja, preili Senzil
oli imeilus kostüm, preili Senzil oli wäga
maitserikas kübar pääs, preili Senz — ah
mul on mõnikord tung Tawalt rangjalgu
paluda!

Werther. Ära seda mitte tee. Teatri eeskawa
kannatab selle all.

Juni. Kas sa aru saad, et mul mõnikord
tung on, kõiks need loorberipärgesid ja lille-
kõrwisid näitelawalt publikumi sisse pai-
sata ja karjuda: „kink te walitate? kink trü-
kide te lintide pääle: „Sugupeetud kunstni-
kule“? selle asemel, et tätt kirjutada „lima-
wateli jälgadeli“, „toredale rinnale“, „walgeteli
õlgadeli“?

Werther. Siis wihastaksid sa weel rohkem.

Juni. Sellepärast, et midagi piimlikkummat
ei ole, kui tõde. Kuid siisgi tunned tema
järele igatsust!

Werther. Sellepärast, et inimese süge päris ilma pühjuseta rohkem kibedaid rohtusid usaldab, kui magusaid! Kõige sügavam karkus, mida tõeotsija võib leida, on see tõde, et ilma waleta läbi ei saa.

Jaane. Kas sa jälle oma mõttetarkuse ämbliku-nõrgu kallal punnud? Kuule, Werther, ma tahan selgelt ja kindlalt kõnelda: mul on hirmu neist igavestest kokketeosadest täis! Ma ei taha mitte enam alati näitelaval ümber hullata, naatriillerisid hüüata — ma ei surda enam!

Werther [mõtetes]. Kas tead, et sa viimase kolme minuti jooksul minu silmis palju, palju oled võitnud?

Jaane [kokketherides]. Sellepärast, et mu kustum sügavasti wälja on löigatud?

Werther. Ei, waid et sa tunned, et ta seda on! Sa oled siis kiitusest ära tüdinunud? Sa tahaksid hää meelega, et sind kord wälja wihistatakse? Pööra Rosenbergi poole: Rosenberg oskab küike teha.

Jane. Kiitusest ära tüdinemud? Ahina? Mitte põrmugi! Ainult teistsugust kiitust tahaksin ma. Kiituse asaliseks ei pea mitte ikka ainult naesterahvas minus saama, vaid kunst! Sest ma olen kunstnik. Ka Hansu pärast on mul teistsugust kiitust vaja. Ta nimetab mind kammiks, oma jumalaks, Veruseks, ta on armukade — aga ma ei ole juba ammu tema poolt kuulnud, et mul andi oleks, et ma suur kunstnik olen!

Werther [naeratades, skandovis]. Tempora mutantur et nos mutant in illis.

Jane. Kuule, kui see üks häbematus on, siis võid sa seda rahulikult emakeeles ütelda!

Ma olen oma vasauskavadi kaudu vilkustega harjunud. Aga ma tahan teisi vrasid saada! Ma tahan kord „Maria Stuarti“ mängida!

Werther [naeratades]. Páris hada on, et kukerpallilöömist koolis ei õpetata! Kui saagedasti võiks seda elus harvitada.

Jane. Teine kuu aega harjutasin ma kodus mitmist. Kuule, nii ei oska ükski näitleja teruel

maal mitte! Pane tähele. [Ja markeris ägedat
näitlavanutit. Werther pahvatab naerma].

Rosenberg [rissimeastudes]. Jumala pärast, mis siin
siis õige on? Irene, mis teil on? Mis pärast te
siis nutate? - Te peate ju alla minema! Kõikmas
vaatus on juba alganud. Säh - niivõtaage
õnna pisarad ära. [Otsib niivõtati].

Irene. On juba alganud? - Siis - [Ja kargab
peeti, et ruttu minna].

Werther. Pea, sinu pompadour. [Annab selle temale
kätte]. Mis sul seal õige sees on?

Irene. Ah kostimise minnase vaatusse jaoks.
[Ruttu ära].

Rosenberg. Suurpäraliselt lähed! Sillikamplust
mõis avada. Kaks aastat minne loorberipärge-
dega igapäev sulti keeta! Aga sa pead franki
selga tõmbama. Simaralitsuse poolt tuleb saat-
kond. Ja kirjanduse Selts saadab ka saatkonna,
Triptaffiga esotsas.

Werther. Ei min näis tööd kirjanduses pidustada?

Rosenberg. Kni meie toesti midagi kirjanduse
hääks õleksime teinud, ega nad siis ju ei pidustaks!

Ja sina tõmba aga frakk selga! - Võta enesile
 automobil - või parem wanker: võib olla, et nad
 sul hobused eest ära rakendavad!

Wether. Imelik - minul ei ole siin enam mitte
 midagi ütlemist.

Rosenberg. Kuidas sul seda siis peaks olema?
 Sa oled ju direktor! Ja nüüd ruttu! Et sa õigel
 ajal jälle tagasi oleks. Miks nimetab siis Sind
 sind omas ettevõtmistamata kõnes omaks „usta-
 waks kaastööliseks“? [Ja tunnab Wetheri wälja]

Wether. Ja, ja, ma lähen juba! [Ära!]

Rosenberg [keergendatult hingates, paneb sigari põle-
 ma, istub laialt paudli juures seiswa tuoli peäle].

Killer [haukribar, mantel, astub sisse, ilma et ta
 Rosenbergi näeks. Ta waatab kõigepäält Sindti
 päält; raputab laius pääd; märdab laimeduamis-
 tust laitwatu pilkudega. Võtab kaatri sedeli sei-
 nalt ja lueb poolwaljult] Täna, Goethe-teatri
 viieaastase kestuse puhul pidulikult walgestatud
 teatris kaheksakümneks korda: „Minette
 [Lustmäng pahumüüjaise] komistamisid“. Lust-
 mäng pahumüüjilise abielumurdmisega ja wõt-

meanguhiste naljadega. —

Rosenberg. Tere, härra Hiller!

Hiller. Tere, härra — härra [mõtleb nime üle järel]

Rosenberg [kes istuma on jäänud]. Rosenberg! —

See on teist aga ilus, et teie olete tulnud! Selle üle saab Hans rõõmustama!

Hiller. Hans? Te mõtlete härra direktor Lindti.

Rosenberg. Ma mõtlen oma sõpra Hansu. —

Istuge, härra Hiller! —

Hiller [narrult]. Kas siin suitsetamine mitte keelatud ei ole?

Rosenberg. Muidugi on ta lubatud. — Kas teie ka tahate?

Hiller [pankud sigari tagasi lükkates] Tänan! — —

Missuguses ametis teie viige siin olete, härra!

Rosenberg? Minu meelest on siin väga palju muutunud.

Rosenberg. Minna olen selle teatri dramaturg.

Hiller. Teie — olete — ?

Rosenberg. Kuskige lahkelt pilvedelt, ärge häänege midagi! Ma olen dramaturg. Tse = huleta - mise olen ma oma tüki „Majori proua woodi“

suure tagajärgede järele maha pannud. Heller ei ole enam waja luuleline ulka.

Heller. Ja mis ütles Sind teie dramaturgilise tegevuse kohta?

Rosenberg. Mis mu sõber Hans ütles? — Ta on wäga rahul. Ja omawahel üteldud: warsti olen ma koguni direktor! see kahane nimelt teatri-aktjafeltsi teha. Mina Sindt ja Werther hakkame direktoriteks. — Kuidge, ma wain teile neid aktjaid ainult soovitada, kapitali paigutamiseks.

Heller. Wainmist kapitali ei saa mästawasti Goethe-teatri enam paigutada? [Kibedalt]. Goethe-teatri aktjate peäle! Ehk laseta wäertpaberite numbrid riimides trükkida.

Rosenberg. See ei ole sugugi halb mõte! [Wike laurberiparjaga tulevate töölisete]. Kuhu te selle kaimetoiduga lähete?

Tüüline. All ei ole enam ruumi. Kuis on juba kaimelma täis.

Rosenberg [pärja linti lugedes]. Wäga wiisakas nende inimuste poolt! Wäga wiisakas!

Heller. Kelle poolt tuleb see laurberikoor?

Rosenberg. Kommerz-panga nõukogult. Mii raha seisab sääl pangas. — Pänge päng sinna — mõi, ei, riputage ta Lindti pildi alla.

Hiller. Minu mehest on, nagu sünniks kõikidest pängedest nimelt see päng kõige paremini sinna.

[Tüüline nimitab pänge. Ara.]

Rosenberg. Mis teie õige teie arustatud abikaasa?

Hiller. Täna, meie väsi väib hästi.

Rosenberg. Kas ta veel näitelavale tahab minna?

Hiller [naeratades]. Ei. Ta ei andnud mulle küll enne rahu, kuni ma talle luba andsin dramaatilisi tundisid võtta. Kuid kui ta oma esimesel etteastumisel hülgusega läbi kukkus, leidis ta, et teatrisel aremal naisterühmale mitte sünd-saks ümbruseks ei ole. — Ja selle poolt on tal küll võigus. Seft kui ma näen, kuidas isegi Lindt langenud on —

Rosenberg. Langenud? Lubage. Kes ennast ise alandab, selle pangapaberid kõrgendatakse!

[Lühike vahet.]

Hiller. Ütelge mulle ainult ühte — mis maks on ju kõiks minu kõrvaline asi —: Kas Hans enese

õnneliku tunne olewat ?

Rosenberg [sisse astuma Lindti pääl tämndades].

Küsiq temalt eneselt! Säält ka tuleb.

Lindt. [Frank, mitu arutähte. Palju sömmuseid
näppudel. Ja õpis kõnet]. . . Põrutatult seisam

ma tui ees, ma ei wõi sömm leida — ainult
kõige palawama, kustutamata tamm tundmus —

Rosenberg. Rohkem „pissaratest wänisewat häält“,
Hans!

Lindt [üles waadates]. Julius — — Karl! O, see
rõõmustab mind tõesti! Lase oma kätt suruda!

Killer [tema kätt raputades]. Loodetawasti ei piqis-
ta ma sejuures ihtegi briljandisõrmust katki.

Lindt. Eks ole, sömmused on ilusad? — Ja ise
kõik teeninud! Selle pääl olen ma uhke.

Rosenberg [oma sõrmusita käfa waadeldes]. His-
sugused käed minul on.

Killer. Oli nõrd aeg, kus sa oma uhkust enese
ees kandsid.

Lindt. Siis ei tunnud ma weel inimesi. — Karl,
sa jääd ometi weel mõneks päewaks? Sa pead
homme mu külaline olema! Sa pead mu

suuremaja nägema! Saavimise on tema plaani
keinud, kunstiajakirjades oli tema pilt sees —
sa elad muudugi minu juures? Ma sõidutan
sind oma automobils sinna. Ja, kuiss,
meist on midagi saanud. — Mul on sulle nii
palju jutustada. —

Hiller. Minul sulle õige vähe. Mul ei ole auto-
mobili ega suuremaja —

Rosenberg, Kui teie mid enesele tahate osta, pöö-
rake ainult minu poole!

Lindt. Suuremaja võiks ka sinu juurde tulla!
Aeg sellest homme! Täna olen ma õnne pärast
üsnä segane! Terve linn kõneleb minust! Kõik
ajalehed kirjutavad minust! Igal neli-fännrigal
võid sa minu pilti näha — mis sul on, Karl?

Hiller [tõsiselt]. Hans, ma ei tunne sind enam ära!

Rosenberg. Kõik, mille aasta jooksul võis etendada.

Hiller [peaaegu wammustades]. Hans, kas midagi
sinus enam sellest ajast ei ole, kussa oma raa-
matu „enam tõsisid luuletajaid“ kirjutasid?

Lindt [naerdes]. Kas ma niisugust kollust kard
olen kirjutanud? Enam luuletajaid? Ma ütlen

sulle, sel päeval, kus minu teatri jälle ühe
luuletaja tükki etendatakse, sel päeval —
Rosenberg [torjude]. Ära wanna, Hans! Näppu-
del, mis briljanti sõrmuseid kannavad, ei ole
waja wanduda.

Lindt. Kellil siis üleüldse näiteseltskonnast wiige
lusti oleks luuletajaid mängida? — Ei, Karlake,
niisuguseid naljasid ei luba me enestele enam.

Hiller. Sul ei ole siis kunstniku ammahnust
sugugi enam? — Hans, sa elad hirmsas enistat-
ses! Sa ei wõi mitte õnnelik olla.

Rosenberg. Teil on tüesti imelik wiis juubelpidamiseks
õnne soovida.

Lindt. Ka mina ei saa simpst aru, Karl! Mis
ei peaks ma õnnelik olema? Kõik õnnestab mul —
ja nimelt täna veel — täna tahan ma oma
õnne kroonida. Mul on nõu ühte illatust tuime
panna, millest tui keegi midagi ei tea, niisugust
illatust, mis —

Rosenberg. Jumala eest, ära mu pidueskawa
ära riku!

Lindt. Ära kardada! [Ta hõõrub hõisates käsä].

An sv, Rosenberg, kas sa need kümme tuhat marka neegrite missiooni jaoks oled annetanud, mis ma sulle ülesandesse tein ?

Rosenberg. Suisab ju täna hommikul ehk. Avaldas hääd mõju ametivõimude peale. Sa oled kindlasti varsti komisjoni nõiuis!

Hiller. Vabanda mind, Hans, et ma ennist nii mõnusesin. Võib olla, et sina meist mõlemist targem oled. — Igatahes pean ma tunnistama, et sina hüdrist võitu oled saanud.

Sindt [nardes]. Hüdrist ? Huule, siin pean ma sulle vna kõige valjakasamat eksituft elus pihtima: kui ma välja läksin, et hüdrist äravõtta, siis panin ma midagi iseäralikku tähele: publikum ei ole hüdrist!

Rosenberg. Seda on mu vana sõber Sonnenthal alati ütelnud.

Hiller. Mis on publikum siis meid ?

Sindt. Lüpsilehm ! Lüpsilehm on ta !

Hiller. Aga kardon, mina ei õpi tema lüpsmist ialgi ära.

Rosenberg. Kui me lehna tahame lüpssta, ei tohi me sõnnid olla !

Hiller. Ja mitte huletajad!

Lutz [hingetult sisseastudes]. Direktori härra, direktori härra!

Sindt. Mis on? Kas linnapäa viimaseks on tulnud?

Lutz. Publikum kutsus teid! Teie peate künki pidama!

Sindt. [Ruttu Lutziga minema]. Nägemiseni!

[Annab Lutzile kõni käsikirja.] Ütelge mulle ette.

[Ära]

Rosenberg [temale järel händes]. Ja üige palju

„pisaraleft summatatud haalt“! — [Rahul alles]

Kõni inie, et publikum teda kutsub! Kümme meest, igüks maks marka 50.

Hiller. Küll on ta muutunud.

Rosenberg. Küind inestab ainult, et teie inestate!

Kas teie siis viie aasta jooksul teateid meie teatri üle ei ole lugenud?

Hiller. Mul ei olnud aega. Ma olen viie aasta jooksul oma nime künki kallal töötanud.

Rosenberg. Kellega koos olete te ta kirjutanud?

Hiller. Mitte kellegiga.

Rosenberg. Seda ei peaks te mitte tegema!

Peaks ikka töötama kellegiga koos. Kellele võiks
muides panna süüks, kui kuskil läbi tüks?

Hiller. Kas te sellest aru saaksite, kui mulle mi-
nu läbikukkumised arusaamad on kui teile
teie võidud?

Rosenberg. Kui me oleksime inimestega lähemalt
sõbrad, siis itleksin ma teile: te olete hull, —
Kuidas on teie tüksi nimi?

Hiller. „Katharina Medici”. — [Tõmbab käsikirja
taskust]. Mul oli nõu teda Hansule pakkuda.
Aga nüüd on mul hirm äratäinud. Parema
võib ka nimis laadikus mädaneda.

Rosenberg. Andke see tüks mulle! Kui ta ka
mitte meie kohane ei ole — mul on võiksuguse
ühendusi, ma viin läbi tema vastuvõtmise.

Hiller. Ei! Ma tahan teda omal jõul lahivida.

Rosenberg. Seda olete katsunud kord juba, aga
see õnnestas teile halvasti.

Hiller. Õpitage ainult kannatust, mida
rohkem suure hulga silmaringist saad, seda
lähemale jõuad päiksile.

Rosenberg. Karilised surelikud ei või mitte

päikesse sisse vaadata. Neil on päewavarju tarwis.
 Wõib olla, et misugune kunst, nagu meie teda
 pakume, päewavarju tarwileksa kohuseid taidab.

Hiller. Ja siisgi usun ma, et päike ainult
 Inarõige = iseloomude pärast olemas on!

Rosenberg [päänatult]. Häwia Hiller, ma ei saa
 mõraskelsetest sõnadest aru. Kui ma äikste wõra-
 meelset sõna kuulen, ei tea ma ialgi, kas ta mitte
 sõimuse sõna ei ole. Jääme emakeele juurde!

Asi on aga nii lihtne: Teie teete kunsti ja meie
 teeme äri. — Wäga häa, kui igäikes ennast
 omal tüüpõllul õnneliku tunne olewat!

Hiller [südamlikult]. Rosenberg, teie otjekohesus
 on tõesti südamlikarastaw. Teie meeldite mulle
 sel silmapilgul peaaegu paremini kui Lindt.

Rosenberg. Mina esitan nõndanimetatud ter-
 wet inimesemõistust.

Hiller. Kas ta nii püaris terwet peaks olema?

Rosenberg. Olge sellepääle julge! Terwet mõtte-
 tarwis Aadamast kuni siamaasi ei ole
 terwet inimesemõistust veel ära materdada
 jõudnud. Ja see tähendab juba midagi!

Killer. Rosenberg, ma olen teile tänulik!

Rosenberg. Kille eest?

Killer. Teile mõlgan ma selle eest tänu, et ma pidustusest nüüd ilma kibedusega osa võin võtta.

Rosenberg. Teeme sinasõprust?

Killer [naerdes]. Teinekord.

Päevapiltnik [astub sisse oma apparadiga]. Ma pean Dr. Rosenbergi järel küsima.

Rosenberg. See olen mina. — Kuulge teha ülesmõtted õige hääd! Kõik on piltidega lehtedele määratud.

Päevapiltnik. Kõrva doktor, ma olen kunstnik!

Rosenberg. Juba halb! Astuge siia! Pange oma platted valmis! Kõke lähel lahti! Ehk võtate vahajal selle härra üles, see on tähtis inimene.

Killer [hõjundes]. Ei, ei! Ma ei taha mitte piltidega lehtedesse saada!

Rosenberg. Sel viisil ei saa teie ialgi kuulda. — Noh, seni võtke siis mind üles! [Astub kaunisse posituuri. Päevapiltnik seadib oma apparadi üles ja algab oma tegevust].

[Elaguhiinüded näiteseinte taga].

[Korsti pääle selle tungib, päewapiltnikku kõrmale
kõrmates, midagi pidurongisarnast sisse. Sindt,
suure lillerimburga, kahe töölise ölat, tema
järel näitelawa töölised, näitlejad ja näitlejannaad
kostümides, ajakirjanikud; Wertner frankis; Jaene
omas minimaalses kostümis, mille pääl ta teater-
mantlit kannab. Lute].

[Uuesti elaguhiinüded. Rosenberg kuivatale liigutuse-
pisaraid].

Sindt [põrandal seisus, lihikese wahaja järel].

Kõrgest auustatud siinolejad! Põrutatult seisan
ma teie ees — ma ei leia sõnu — ainult kõige
palawama, kustutanata tänu tundmus —
Rosenberg [teko kõngates]. See on ju wale sõne!
„Armsad sõbrad ja töölised“ ...

Sindt [wäga liigutatult]. Mu armsad, hääd sõb-
rad ja waastöölised! — Ma ei saa teile kirjeldada,
mis sel silmapilgul minu südant liigutab. —
Uskuge mind, mitte loorber ei ole see, mis mind
praegu nii õnnelikuks teeb. — Teie armastus on
see, tee seltsimehelisus.

Päältnulajad Bravo! [Käteplaksutamised].

Lindt. Kõigist auustustest, mis täna meie teatrile osaks saavad, langeb ju päässa teie paale.

Werther [tasa Hillerile]. Auustustest, mitte sisse-tulekutest.

Lindt. Tänu, tänu, teile kõigile, mu armsad sõbrad.

Nulajad. Bravo! [Käteplaksutamised].

Lindt. See võiks ehk natuke edew kõlada, mis ma nüüd ütlen — tänupoolest on see aga ainult õiglane kunstniku aukaus. Kui meie kunstilauakesel nii õnnelik sõit on, siis mõelgeb ta esimeses reas tänu sellele, et [kus; me kunsti lippu alati kõrgel olime hoidnud].

Nulajad. Bravo, bravo!

Lindt. Kunsti, puhast kunsti teenida, see oli alati meie ainsamaks püüdeks! Ja nii tahame ka edespidi püüda!

Hiller [poolvaljult]. Majori prona voodis.

Lindt. Ka mina, mu armsad sõbrad, olen ainult inimene. Ja kui ma ka teid kõiki armastan,

Sis oli minu kõige sügavam, suurem armastus ühe ainsama päralt teie seast.

[Lükkumine kuuljate seas].

Rosenberg. Müüd tuleb illatus.

Sindt. Ja kui mina tänas nii õnnelik olen, siis tahan ma teie kõhvide ees seda sammu astuda, mis minu õnne alles täielikuks teeb

[teatralilises prooses] — Irene, minu kõige austavama parem sõber: kas tahate mulle oma kätt kereks eluks anda?

[Üldine lükkumine].

Werther [häälel]. Kas kunagi niisuguses vastusis naise kätt on palutud?

Irene [võib segaselt].

Sindt [pölvitab tema ees]. Irene, ütke ja!

Irene [natsuse mõtlemise järel]. Sel päeval, kus ma Maria Stuarti olen mänginud.

Sindt. Irene!

Rosenberg. Ja rikub mul terve ilusa pildi ära.

Irene. Kas saan ma Maria Stuarti mängima!

Sindt [võib segaselt, Wertherile]. Selle eest võin ma teid tänada!

Werther. Kahjuks mitte.

Sindt. Irene, on see su miimane sõna?

Rosenberg. Misjooks seda sekkidust? Mitte kih-
lataagi ei saa nad endid ilma eelproovita!

Lutz, telefonirige ajalentedile: „Direktor Sindt
on ennast Lenziga ära kihlanud! Selle tänn-
sa sünnimise puhul hakatakse Marie Stuartist
proovisid tegema.”

Irene. Hans!

Hans. Irene!

[Kaisutavad üksteist].

Sindt. Ja nüüd, mu armsad sõbrad, hotelli
pidusöögile!

[Üleüldine bravo ja õnnesoovihüüded].

Rosenberg [päevapiltniku pääle näidates].

Pidage veel üks silmapilk!

[Äkiline vaikus. Kuni küin endid ülesvõtmiseks
valmis seadivad, algab väljas fortissimno laulu-
relts: „See on Jehova päev —”

Seevii langeb.

